TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

BAHAEDDİN YEDİYILDIZ ARMAĞANI

Editör
Ahmet Bican ERCİLASUN

Ankara / 2017

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

Ercilasun, Ahmet Bican (Ed.)
Bahaeddin Yediyıldız Armağanı/ Ahmet Bican Ercilasun
XII+380 s. 24 cm.
ISBN 978-975-456-142-5
1. Bahaeddin Yediyıldız - Biyografi 2. Türk Tarihi 3. Tarih Araştırmaları

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI
TÜRK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARI ARMAĞAN DİZİSİ 18

Kapak ve Sayfa Tasarımı
SEMETEYHAN [B. GÜL]

İletişim Adresi
Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
Bahçelievler, 7. Cad. 17. Sok. Nu. 38, 06490 Ankara / TÜRKİYE
Tel: (00 90 312) 2133100 **Belgegeçer:** (00 90 312) 2134135
Genel ağ: **http://www.turkkulturu.org.tr**
e-posta: **tkaedernegi@hotmail.com**

Bahaeddin Yediyıldız Armağanı, Etkileşim Basımevi'nde 500 adet basılmıştır. (Kazımkarabekir Cad. 85/54-55 İskitler/ANKARA Tel: 3843136)

Ankara /2017

GACAL-GERLOVA-ÇITAK-TOZLUK TÜRKLERİ HALK İNANÇLARI

Yaşar KALAFAT*-Hakan ULUTİN**

I. GİRİŞ:

Bu çalışmada, Balkanlarda yaşayan Gacal, Gerlova,Çıtak, Tozluk Türklerinin halk inançları üzerinde durulacak, konunun tespitiyle ilgili kısa bir açıklama yapılacaktır. Ayrıca konunun incelenmesinde takip edilen usul üzerinde durulacak, istifade edilen yazılı ve sözlü kaynaklara değinilecektir. Burada Gacallar ile birlikte anılan Gerlova ve Tozluk Türklerinin inançları ayrıca ele alınacaktır. Gacalların isim alışları, **Oğuz, Peçenek, Kuman** gibi hangi Türk grubuna mensup oldukları, Gacal Türkçesinin dil özellikleri, geçmişte ve günümüzde Türkiye dışında ve içinde yaşamakta oldukları yerler, dini mensubiyetleri gibi konulara bu araştırmada yer verilecektir. Gacalların etnografi, halk mutfağı, halk takvimi, halk tababeti, halk oyunları, halk edebiyatı gibi başlıklar altında ele alınıp incelenecektir. Ağırlıklı olarak ise, hayatın doğum, evlilik ve ölüm gibi safhaları ile ilgili inançlar üzerinde durulacaktır. Gacallar'ın bereket, mevsimlik merasimler, hayvanlar, bitkiler ve cansız olarak bilinen varlıklarla ilgili inançlarına yer verilecektir. Bu inançlara dair derlenmiş bilgiler[1] ayrıca Türk kültürüne mensup halkların inançları ile karşılaştırılacaktır.

Gacal halk inançlarının tespiti fikri tarafımıza Harun Güngör tarafından yansıtılmıştır. Gacallar gibi anadili Türkçe olan halkların bu tanışmada farklı bir önemi vardır. Yaban ellerde kalmış olmak, çeşitli çilelerden süzülerek gelmiş olmak Gacal halk kültürü gibi kültürlere, bazı kayba uğramış kültürel değerleri muhafaza etmiş olma özelliğinin yanı sıra yaşadıkları farklı sentezlerin değerini de katmıştır.

Balkan Türk tarihinin başlangıç dönemini burada çok kısa biçimde ifade edersek, bu bile onların en eski tarihlerine dair bir fikir verebilecektir: "Türklerin batıya göçleri Milattan Önceki dönemlere kadar uzanmaktadır. Ancak belgelerle tespit edilebilen göçler milattan sonraki dönemlere aittir. IV. Yüzyıldan ibaren Türkler Türkistan bölgesinden göç etmek durumunda kalmışlardır. (...) Göç eden Türkler uzun bir dönem Hazar Denizi, Kafkaslar ve Karadeniz'i kuzeyindeki bozkırlarda hâkimiyet kurmuşlardır. Özellikle Hunların bölgeye gelmesi ile (...) Büyük Kavimler Göçüne sebep olmuşlardır. IV-VII yüzyıllar arasında Karpatlar ve Tuna havzasını da içine alan geniş coğrafyada hâkimiyet kuran Hunlar, Sabirler, Ogur toplulukları, Avarlar ve Bulgarlar büyük devletler kurmuşlardır."[2] Şunu da

---

* Dr., yasarkalafat@gmail.com www.yasarkalafat.info

** hulutin@gmail.com

1 Hakan Ulutin, "Gacal Halk inancı Derlemeleri" www.yasarkalafat.info

2 İ M.Zeki İbrahimgil-A. İbrahimgil, "Balkanlardaki Göçlerin Türk Kültür Mirasına Etkisi", Ali Fuat Örenç-İsmail Mangaltepe, Balkanlar ve Göç, Bursa, 2013, "IV-VII Yüzyıllarda Türklerin Doğu Avrupa'ya Göçü ve Bu Coğrafyanın Türkleşmesi", M.Zeki İbrahimgil-A. İbrahimgil, "Balkanlardaki Göçlerin Türk Kültür Mirasına Etkisi", Ali Fuat Örenç-İsmail Mangaltepe, Balkanlar ve Göç, Bursa, 2013, s. 7–39

ekleyelim:"Hunlar 375 yılından itibaren Avrupa Hunları ile Avrupa'nın siyasi coğrafyasında var olmuşlar."[3] Hâkimiyetleri 80–90 yıl sürmüştür.

Hunlardan sonra doğu Avrupa'nın Kafkaslara kadar uzanan sınırında Sabar Türk kavmi etkili olmaya başlamıştır[4]. Türk kavimlerinden Avarların Balkanlardaki hakanlığı 550 yılında başlar[5]. İşte bu çerçeve içinde yer alan Türklerden bir bölüğü teşkil eden Gacallar'ı da bu tarihin bir parçasını tamamlar. Araştırma ve inceleme konusu olmaları da bu nedenledir.

II. Balkanlarda Gacal Türkleri Kimlerdir?

H.Güngör, Elena İvanova'nın çevirdiği, "V.A.Moşkov'un Balkan yarımadasında Türk Kavimleri"[6] isimli kitabını gönderirken bizim şu açıklama ile tanış olmamızı sağlıyordu: "Türklerin Kuzey-Doğu Bulgaristan'a kendi istekleri ile göçtüğünü kabul etmemiz gerekiyor. Bu defa başka bir nokta karanlık kalıyor. Eğer onlar Küçük Asya'dan geldiler ise; yerleşmek için neden Boğaz'a yakın olan yerleri değil de, Boğaza çok uzak yerleri seçmişlerdir. (...) Gacal, Gerlova, Tozluk Türkleri ve Kızılbaşlar İslam'a inanıyorlar: **Gacal, Gerlova, Tozluk Türkleri** ve **Kızılbaşlar,** bunlar, bugünkü Bulgaristan'da yaşamaktadırlar."

Miletiç'e[7] gönderme yapan kaynak, "Balkan halkı **Deliorman**, yani **Rusçuk, Silistre, Varna** ve **Şumnu** Türk kalelerinin arasındaki dörtgende kalan ve oralarda yaşayan Türklere Gacal diyorlar. **Tozluk Türkleri'**nden konuşmalarıyla ve yüz tipleriyle çok farklıdırlar. Gacal kelimesi Türkçede kuvvetli anlama geliyor. Bulgaristan'ın diğer bölgelerinde yaşayan Türkler bu kelimeyi zengin anlamında kullanıyor. Kızılbaşlar ise, Gacallara her nedense **Yezit** diyorlar. Bu kelime rakip düşman anlamına geliyor." "..**Gacallar, Peçenek** ve **Uz Türkleri**nin karışımıdır Fakat çoğunluğu Peçeneklere aittir..Peçenekler ve **Osmanlılar** aynı boya, **Kanglı boyu**na mensupturlar...Bulgarlar Peçeneklere 'Gacal' yani kuvvetli demişler ve onlara kendi topraklarını bırakmak zorunda kalmışlar".[8]

Biz, Bulgaristan Türk halk inançlarını incelerken Şumnu Türk halk inançlarını da inceleyip karşılaştırma imkânı bulmuş ve o çalışma ile Türk halk inançlarına derinlik kazandırma imkânı elde etmiştik[9].

Sunni Hanefi inançlı olan Gacal Türklerine Alevi-Bektaşi inançlı olan Türklerin Yezit demesii sadece bu bölgeye has bir hal değildir. Şii-Caferi ve Alevi- Bektaşi Türkler, genelde Sünni inançlı kesimı için bu tanımı yaparlar.

Gacallar konusunu ayrıntılı inceleyen Fehmi Gök'ün eserine ulaşmamızı Ahmet Günşen'e borçluyuz.[10] Gök'ün tespitlerine göre Edirne ve yakın çevresinde Gacal

---

3 İ M.Zeki İbrahimgil-A. İbrahimgil, a.g.m.
4 İ M.Zeki İbrahimgil-A. İbrahimgil, a.g.m.
5 İ M.Zeki İbrahimgil-A. İbrahimgil, a.g.m.
6 V.A.Moşkov, Balkan Yarımadasında Türk Kavimleri, Çev. Elena İnanova, Manas Yayınları, Elazığ, 2006
7 Miletiç, Strıto Bılgarsko Naselenie v Sıveroitoçna Bılgarıya (Kuzey-Doğu Bulgaristan'daki Eski Bulgar Nüfusu", zikreden, V.A.Moşkov, a.g.e.
8 V.A.Moşkov, a.g.e. s 14
9 Yaşar Kalafat, Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları III-IV, Ankara, 2006 Berikan Yayınları, s. 123–156

denilirken bölge halkı yerli halk kastedilmektedir. Kırklareli-Pınarlıhisar yerli ahalisi başka yörelerden gelen kimselere, yerli misin yabancı mısın anlamında 'Sen Gacal mısın?' derlermiş. Bu yörede 'Gacal', yerli halk anlamında Türk toplumunu ifade edermiş[11]. Edirne ve Trakya'da halka **Gacal, Çıtak, Tülümen** denilmektedir. Gelen göçmenler geldikleri yerlere göre ad almışlardır. Romanya'dan veya Kuzey Bulgaristan göç edenlere Deliormanlı, Romanyalı **Dobrucalı** Güney Bulgaristan'ın dağlık bölgesinden göç edenlere **Dağlılar,** Karacaova bölgesinden gelenlere **Karacaovalı,** Selanik'ten gelenlere **Selanik Göçmeni** denilmiştir. Bölgede ayrıca Romanlar, Arnavutlar ve Pomaklar da meskûndur.[12]

'Dağlılar' şeklindeki toplum adlandırması Türk toponomi tanımlarında adeta bir kod oluşturmuştur. Balkanlar Türk Kültür coğrafyası halklarından Goralar/Pomaklar münasebetiyle de karşımıza çıkmaktadır. Balkanların 'Dağlıları', Kosova ve Batı Trakya'da olduğu gibi Azerbaycan Dağlıları, Dağıstan Dağlıları, Altay Dağlıları, Doğu Türkistan Dağlıları da bir toplum adı olarak bilinmektedirler. Atatürk, anadili Kürtçe olan Türkler için de **"Dağlı Türkler"** tanımını kullanmıştır.[13]

Balkanlarda Türk kültür coğrafyası halklarından Türkmenler, Yörükler[14], Çingeneler[15], Torbeşler[16], Pomaklar[17], Boşnaklar[18], Arnavutlar[19] ile ilgili yapmış olduğum çalışmalarda bu halkların hayatında Türk kültürünün yaşandığı gözlemlenmiştir. Balkan Türk halk kültürü adına kaynak zikretmek gerekir ise, Erman Altun'un çalışmaları önemli bir yer tutar[20]. Esasen Balkanlar Türk kültürel kimliğini tespit için Balkan Türkoloji'si[21] içerisinde halkbilim bibliyografyası

---

10 Prof. Dr. Ahmet Günşen bize bu yardımı 13–15 Nisan 2012 tarihinde Atatürk Üniversitesi'nde yapılan "Gözlemler-Görüşler-Problemler ve Çözüm Önerileri İtibariyle Türk Dünyası Araştırmaları Çalıştayı'nda yapmıştır. Kendilerine teşekkür ederiz.

11 Kaynak kişi; Prof. Ali Osman Özcan

12 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010 s.V

13 Yaşar Kalafat,"Karşılaştırmalı Gora/Goralı Halk İnançları", İkibinyürmiüç, 15 Temmuz 2011, S. 123, s. 46–49

14 Yaşar Kalafat, Makedonya Türkleri (Türkmenler, Torbeşler/ Türkbaşlar, Çenkeriler ve Yörükler) Arasında Yaşayan Türk İnançları, İstanbul 1994

15 Yaşar Kalafat, a.g.e

16 Yaşar Kalafat, Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları IX-X, Makedonlar, Arnavutlar, Torbeşler, Çingeneler, Türkmen-i Sahra, Lazlar, Yörükler, Varsaklar, Çiğiller, Musallalılar, Koçu Babalılar, Çeritler, Berikan yayınları, Ankara, 2007, s. 41–49

17 Yaşar Kalafat, "Türk Kültür Coğrafyası-Türk Kültürlü Akraba Halklar Tanımı Kapsamında karşılaştırmalı Torbeş ve Pomak Halk İnançları", Balkan savaşlarının 100. Yılı Asimilasyon -Sürgün-soykırım, III. Uluslar arası Balkanlar ve Göç Kongresi, 05–07 Kasım 2014 İstanbul

18 Yaşar Kalafat, Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları III-IV, Tatarlar Hakaslar, Karakırgızlar, Boşnaklar, Acarlar, Edigeler, Albanlar, Gregoryanlar, Romanya, Şumnu-Burgaz, Gürcistan-Karaçöp, Kıbrıs, Rodos, Tacikistan, Suriye Türkleri, Berikan yayınları, Ankara, 2006, s.161- 178

19 Yaşar Kalafat, Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları IX-X, Makedonlar, Arnavutlar, Torbeşler, Çingeneler, Türkmen-i Sahra, Lazlar, Yörükler, Varsaklar, Çiğiller, Musallalılar, Koçu Babalılar, Çeritler, Berikan yayınları, Ankara, 2007, s. 29–41

20 Erman Artun, Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları, Tekirdağ;1998; Cemal Ritüeli ve Balkanlardaki Varyantları, Ankara, 1993,Kültür Bakanlığı yayını

21 Selçuk Kırbaş (Ed.) Balkan Türkoloji Tarihçesi ve Balkan Türkologları, Ankara, 2012 Kültür ve Turizm Bakanlığı,

çıkarılmalı ve bunun için Türkiye'de ve Balkanlarda yapılmış kültür şölenleri ile ilgili süreli yayınlar taranabilmelidir. Biz başlangıç olmak üzere alanla ilgili bazı çalışmaları ile bilinen M.Türken Acaroğlu,[22] Feyyaz Sağlam[23], Ahmet Tacemen[24], Nimetullah Hafız,[25] Enver Mahmut-Nedret Mahmut,[26] Memet Naci Önal[27], Abdurrahim Dede[28], A.Cıkotç-Suljeviç[29] ve Sempozyumlara yaptığı katkılarla bilinen İ.Ü. Nasrattıoğlu,[30] gibi isimleri anmış olalım. Böylesi bir projelendirme sadece Gacal halk bilimi için değil Balkan Türkolojisi için zaruridir.

Fehmi Gök'ün eserinde, Gacal ifadesi yerlilik anlamında kullanılmıştır.Ona göre, Osmanlının Rumeli'ye geçtiğinde karşılaştığı Türkçe konuşan halklar arasında Uz (Gagauzlar) ve Peçenek Türkleri de vardır. Gacallar ve Çıtaklar Bulgar Devletini kuran Bulgar Türklerinin Slavlaşmayıp kendi benliklerini koruyan Türklerdir. Uz Türkleri ve Bulgar Türkleri arasında Hıristiyan dini yayılmış ve Peçenek Türkleri ise, İslamiyet'i kabullenmişlerdir, açıklaması da ona aittir. Müstecip Ülküsal'a yaptığı bir göndermede de[31] Gagauzlar ve Gacallar'ın Peçenekler, Kumanlar ve özellikle Uz-Oğuzların torunları oldukları, bunların Anadolu'dan değil kuzeyden Kıpçak Bozkırı'na geldikleri vurgulanmaktadır.[32] Türkiye'deki Gacallar 'ın da Urallardan geldikleri aynı yerde belirtilir.

Gacal Türkçesine dair eserinde ayrıntılı bilgi veren Gök, Gagauz ve Gacal Türkçelerinin birbirine çok yakın olduğunu gösterir. Türkçenin bu lehçesinde ünlüler uzun okunmakta, ünsüz ve hece düşmesine sebep olmaktadır[33]. Gagauz Türklerinin inançları Altay Türk halk inançları ile daha fazla ortaklık arz ederler[34]. Bir kısım Türkologlar Gacal isminin etimolojisini yaparken Gacal-Hacal ilişkisi

---

22 Türker Acaroğlu, Bulgaristan Alevileri ve Demir Baba Türbesi, İstanbul, 1998, Kaynak yayınları

23 Feyyaz Sağlam, Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler C. IV, İzmir, 1996,Avustralya Batı Trakya Türkleri İslam Derneği yayını

24 Ahmet Tacemen, Bulgaristan Türkleri inanışları veya Türk Kimliği, Ankara, 1995

25 Nimetullah Hafız, Kosava Türk Halk Edebiyatı Metinleri, Piriştine, 1985 Kosova Üniversitesi Priştine Feşlsefe Fakültesi yayını

26 Enver Mahmut-Nedret Mahmut, Dobruca Türk Halk Edebiyatı Metinleri, Ankara, 1997, Kültür Bakanlığı

27 Mehmet Naci Önal, Romanya Dobruca Türkleri ve Mukayeseleriyle Doğum Evlenme ve Ölüm Adetleri, Ankara, 1998, Kültür Bakanlığı,

28 Abdurrahim Dede, Batı Trakya Türk Folkloru, Ankara, 1978, Kültür Bakanlığı

29 A.Cıkotç-Suljeviç, Karşılaştırmalı Türk ve Boşnak Halk Adet ve İnançları, Prizren, 2005, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi yayınları

30 İ.Ü.Nasrattınoğlu, M.Turan, Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararsı Bulgaristan Türk halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 2001, Folklor Araştırma Kurumu Yayınları,

31 Müstecir Ülküsal, Dobruca ve Türkler, Ankara, 1987 Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

32 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010 s. 8

33 Fehmi Gök, a.g.e s.9

34 Yaşar Kalafat, Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları I Hazara, Karakalpak, Karapapağ, Dağıstan, Nagay, Kabartay Karaçay, Karay, Ahıska, Bulgar, Gagauz, Başkurt, Çuvaş, Altay, Kazak, Tatar Türkleri, Kültür Bakanlığı, Ankara, 2002, Berikan yayınları, Ankara, 2007, s. 271–313

üzerinde durulabileceğine, her iki toplumun da Peçenek bağlantısından hareketle durmakta ve 'G'-'H' değişimine değinmektedirler[35].

Gacallar kendilerini tanımlarken yaşlılarından dinledikleri sözlü kültür verilerinden hareketle; Ural taraflarından göç ettiklerini, Peçenek Türklerinden olduklarını ifade ederler[36]. Gacallar Türkiye Trakyası, Batı Trakya ve Bulgaristan'ın hemen hemen her yerinde yaşamaktadırlar. Ankara'da da Trakya'dan göç eden Peçenek köyleri Gacal'dır. Gacallar, İstanbul'a 1940'lı yıllarda göç etmişler. Kırklareli'ndeki ormanlaştırma faaliyetleri sırasında hayvancılık sekteye uğramış, Gacallar hayvancılıkla geçindiklerinden ekonomik sıkıntılar yaşanmış ve bu nedenle oradan göç başlamıştır.. Gacallar, kendilerini Trakya'nın sahibi olarak görürler. Gacallar, bu yüzden Balkanlarda yaşayan diğer Türk toplulukları arasında yerli olarak adlandırılır. Zira bölgede en eski yerleşikler Gacallardır. Gacalların fiziki antropolojisi, orta boylu, ense ile omuz birleşik, kısık gözlü, elmacık kemikleri çıkıktır. Trakya'da yaşayan diğer topluluklara göre Ortaasya çizgileri Gacal tipolojisinde daha belirgin olarak görülür.

III. Gacal Türkleri Halk İnançları

Gacal Türklerinin gökyüzü olayları ile ilgili çeşitli inançları vardır. Gök ve gök ile ilgili inançlardan tespit edebildiklerimizi burada belirtmeye çalışacağız. Bunlar arasında **şimşek ile ilgili olanı şöyledir: şimşek** çaktığı zaman salâvat getirilir[37]. **Gök gürlemesini** gök iyesinin kükremesi, şimşek çakmasını da onun kamçısı olduğuna inanırlar[38].**Ay** ve **güneş** tutulduğu zaman sala verilir, dua okunur. İnsanlar ay'ı görünce: "Ay'ı gördüm Allah, amentü billâh, yeni ay mübarek olsun elhamdülillah" denir. Ayrıca silah atılır[39]. Ay ve güneş ile ilgi inançlar da bir hayli çoktur. Bunların Hz. Muhammed ve Hz. Ali'ye teşmil edildiği olur. Bunlara cinsiyet atfedilen anlatılar vardır. Yeni doğmuş ayı ilk gören kimse **suya**, **altına** veya halis olduğuna inanılan bir kimseye bakmak ister[40]. Ayın tutulması inancının Türk kültür coğrafyasında geniş bir alanı vardır. Konunun mitolojik izahına göre, ayı iki köpek korumaktadır. Onların uyumaları üzerine **Cangoloz** veya **Yalmauz** olarak bilinen bir yılan ayı yemek için harekete geçer. Ay tutulunca halkın teneke çalıp taşları birbirlerine burarak ses çıkarmak istemesi uyumakta olan koruyucu köpeklerin uyanmalarını sağlamak içindir[41]. **Yıldız** kaydığında birisinin öldüğüne inanılır[42].

---

35 Kaynak kişi; Prof. Dursun Yıldırım

36 Hakan Ulutin, "Gacal Halk İnancı Derlemeleri, İstanbul, 2014" www.yasarkalafat.info

37 Kaynak kişi; Seyit Gülmez, İlkokul mezunu, 82 Yaşında, , İstanbul'da yaşamakta olan Elmacık Köyü-Kırklareli Gacal Türklerinden, emekli, geniş bilgi için bakınız; Hakan Ulutin, "Gacal Halk İnancı Derlemeleri, İstanbul, 2014" www.yasarkalafat.info

38 Yaşar Kalafat, Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, Ankara 2010, 6. Bsk. Ankara Berikan yayınlar, s. 119

39 Kaynak kişi; Feride Gülmez/İlkokul mezunu/78 Yaşında, Gacal Türklerinden ev hanımı, geniş bilgi için bakınız; Hakan Ulutin, "Gacal Halk İnancı Derlemeleri, İstanbul, 2014" www.yasarkalafat.info

40 Yaşar Kalafat, Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, Ankara 2010, 6. Bsk. Ankara Berikan yayınlar, s. 133–138; Kodlar-Kültler 1, Türk Kültürlü Halklarda Karşılaştırmalı Halk İnançları 1, Berikan yayınları, Ankara, 2009, 95–123

41 Yaşar Kalafat, Türk Halk İnanmalarından Hayvan Üslubu'nda Mitolojik Devri Dayım I, Ankara, 2013, Berikan Yayınları. S. 103–117

İnanca her insanın bir yıldızı vardır. Kayan yıldızın sahibi olan kimsenin öleceğine inanılır. Ölümden sakınmak için gökte yıldız kaydığını gören kimse 'Yıldızım yerinde' der. Bu inanca göre, böylece ölüm kendisinden uzaklaşırmış.[43] **Gökkuşağının** altından kız geçerse erkek, erkek geçerse kız olduğuna [44] ve cenneti temsil ettiğine inanılır. Gökkuşağı da Türk kültür coğrafyasında etrafında kült oluşmuş kültür kodlarındandır. Onu gören gençler 'yeşili benim'" diye bağrışırlar. Ondaki her rengin bir anlamı olduğuna ve yeşilin cenneti temsil ettiğine inanılır. Gök kuşağına verilmiş çeşitli adlar vardır. Onunla ilgili inançlar Hz. Ali ve Hz. Fatma ile ilişkilendirilir. Aşağıya uzanan ucu ile su içmek için uzandığı veya o ucun olduğu yerde define olduğuna dair inançlar varır[45].

Gacal halk kültüründe Hıdrellez kutlamaları yapılır. **Hıdrellez** sabahı **demirbozan** diye bilinen ot toplanıp hayvanlara verilir. Hıdrellez kutlamaları 5–6 gün sürer. **Cadı kadın** gelmesin diye kapıya **çalı** konulur. **Silg(k)**in otu toplanır. Bu otla çocuklar yıkanır. Yıkanırken **yumurta** yenir. Ellere **kına** yakılır ve **ateş**ten atlanır. Ekin ezilmesin, gece yatmasın diye tarlalar dolaşılır. Kısmet açılsın ve bol rızıklar verilsin diye kapı önüne **taştan ev** yapılır. Araba konulur veya arabanın resmi yapılır. Hıdrellezde genç kızlar **adak** adar. Kızlar evlenmek için kumaş parçasını ağaca bağlar veya kırmızı kurdelenin içine para koyarak gül altına koyarlar. Ayrıca **sancak/salıncak** sallanır. **Seksek** oynanır. **Kızılcık sopası**yla kızların sırtına vurulur[46]. Ayrıca Hıdırellez'de küplere **yüzük** konur, adaklar adanır, akşam yüzükler küpün içinde bırakılır. Sabahleyin kız çocukları küplerden yüzük çıkarır bunun üzerine yüzüğü çıkaran kız maniler söyler. Yüzüğü parmağına takar. **Gül ağacı**na çaput bağlanır. Hıdrellezde analar kızlar için dilek dilerler. Ayrıca ağaca çaput bağlarlar. Hıdrellezde kadınların kullandığı terlikler güllü olur. Bu **terlik**ler yatarken başın altına konur[47].Bir Gacal türküsünde:

' Orak biçtim ellikle
Yare çıktım terliklen
Yar terledi ben sildim
Al ipekli mendillen '

denilmektedir.'[48] Yumurta Hıdrellez ve Nevruz kutlamalarının kaçınılmazlarındandır. Yumurta boyama, yumurta tokuşturma çok yaygındır. Ayrıca yumurta Türk kültür coğrafyasında sadece bir besin maddesi değil, etrafında bir hayli inanç oluşmuş bir nesnedir. Mesela yumurtanın sarısından hareketle doğması beklenilen bebeğin cinsiyeti tahmin edilmeğe çalışılır[49]. Gül ağacının dibinde

---

42 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin, İlkokul mezunu,70 Yaşında, İstanbul'da yaşamakta olan Elmacık Köyü-Kırklareli Gacal Türklerinden ev hanımı, geniş bilgi için bakınız, Hakan Ulutin, "Gacal Halk İnancı Derlemeleri, İstanbul, 2014" www.yasarkalafat.info

43 Yaşar Kalafat, Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, Ankara 2010, 6. Bsk. Ankara Berikan yayınlar, s. 133–138

44 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin,

45 Yaşar Kalafat, Türkoloji ve Halkbilimi Yazıları, Ankara, 2014, Berikan, s. 187–199

46 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin,

47 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin,

48 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010 s.37

49 Yaşar Kalafat, Türk Halk İnançlarında Beslenme, xvııı, Berikan, Ankara, 2012, s. 101–123

Hıdrellezde mani çekerek çıkan manileri anlamlandırmak bilhassa genç kızların kısmetlerine dair yorumlar yapmak, Doğu ve batı Türk halk kültürünün ortak uygulamalarındandır. Türkmenistan'da "**Monçuk/boncuk çekme**" olur. Keza, bilhassa su kenarlarına ev, araba, bebek dilekleriyle bazı semboller çizerek mesaj verme uygulaması Anadolu Türk kültür coğrafyasında da görülür[50]. Gacal Türklerinin inançlarında görülen Hıdrellezde kadınların güllü terlik, takke takmaları ve bunun yatarken baş altına koyulması şeklindeki uygulama bizim için yeni tespit olmuştur. Kısmeti tahmin için Hıdrellez günlerinde çeşitli **istiareye yatma** uygulamaları vardır. Çok kere **tuzlu glik** olarak bilinen özel bir kete yapılır ve görülecek rüya yorumlanır.[51] Hıdrellezden bir gün önce **demirbozan otu** hayvanlara verilir. Hayvanlar bu **Silkin otu** ile yıkanılır.[52] Halk tababetinde hayvan sağaltmacılı konusunda bu tespite ilk kez rastlıyorum.

Gacal halk kültüründe de **Aşure Günü** kutlamaları vardır. İçerisine **kırk** tür yenilecek yiyeceğin konduğu aşureler yapılır[53]. Aşure, pişirilişi, pişirilirken okunan sureler ve yapılan dualar; aşure yenilirken parasını kazanana, onu pişirene ve dağıtana yapılan dualarla o güne özel bir törene dönüştürülür. Keza aşure kabının iade ediliş şekli, kaç komşuya dağıtılacağı ile ilgili bir hayli inanç vardır.[54] Evin eşiğine basılmamak için özen gösterilir.

Eşiğe basılmayacağı inancı vardır. Eşiğe basan kimsenin çarpılacağına inanılır. **Eşik**ten besmele ile atlanılır.[55] Balkanlar ve Anadolu Türk kültür coğrafyasında evde uzun süreden beri uğursuzluk devam ediyor ise, evin eşiği değiştirilir; bekâr bir kimse eşikte oturur ise, evlenemeyeceğine inanılır; kapı eşiği cinlerin en yoğun olduğu yer olduğu için eşikte oturulmaz; eve eşikten girerken **kazma kürek** ile girilmez, **yedi yıl** kıtlık görülen evin eşiği değiştirilir.[56] Eşik etrafında Türk kültürlü halklar arasında yaşayan inançlar bir kült oluşturacak kadar çokturlar. Eşiğin altında ocağı koruyan iyenin yurt tuttuğuna inanılır. Bu iye bağların koruyucu iyesi gibi çok kere Ak bir yılan olarak tasavvur edilir. Ev halkına dokunmayan bu **yılanın** evin yaşlıları tarafından beslendiğine dair anlatılar vardır[57]. Gacallarda, eve **cadı kadın** gelmesin diye de, kapıya **çalı** konulur.

Türk kültür coğrafyasının diğer halkları gibi ölümün duyuruluşu, ölen şahsın pabuçlarının kapının önüne konulması ile yapılır.

Gacallarda da doğacak **bebeğin cinsiyeti**nin tahmininde bazı emareler anlamlandırılır. Hamilenin göbeği sivri olursa erkek, kadının basenleri geniş olursa

---

50 Yaşar Kalafat, Türk Kültürlü Halklarda Hz. Hızır'dan Sultan Nevruz'a, Berikan yayınları, Ankara, 2011

51 Yaşar Kalafat, Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, Ankara 2010, 6. Bsk. Ankara Berikan yayınlar, s. 290–308; Türk Kültürlü Halklarda Tematik Halk İnançları, Berikan yayınları, Ankara, 2011 s. 85–115

52 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin,

53 Kaynak kişi; Feride Gülmez

54 Yaşar Kalafat, Türk Kültürlü Halklarda Hz. Hızır'dan Sultan Nevruz'a, Berikan yayınları, Ankara, 2011

55 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin

56 A.Cıkotç-Suljeviç, Karşılaştırmalı Türk ve Boşnak Halk Adet ve İnançları, Prizren, 2005, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi yayınları S. 63

57 Yaşar Kalafat-Ahmet Turan, Türk Halk İnançlarında Hayvan Üslubunda Mitolojik Devridayım II, Ankara, 2014 Berikan yayınları, s. 105–131

kız olacağına inanılır[58]. Vücut dilinden hareketle geleceği tahmin etme inanç ve uygulaması diğer Türk kültürlü halklarda da vardır. Gacal halk inançlarında da **Kırk basması** inancı vardır. Kırk gün yeni doğum yapmış anne sokağa çıkmaz, **eşikten** dışarıya adım atmaz. Kırkıncı gününde **Kırk uçurmaya** gidilir. **Kötü ruhlar** ve **cinler** gelmesin, çocuk çarpılmasın diye **40 gün** çocuğun bezi dışarı asılmaz, akşamdan sonra eşiğin dışında bırakılmaz ve **Kuran-ı Kerim** okunur. Dünyaya yeni gelen çocuğun başının altına Kuranı Kerim koyulur. Annenin odasında Kuranı Kerim, **çalı süpürgesi** ve **demir** bulunur. Eşiğin dibine **demir** gibi sağlam insan olsun diye demir konur[59]. Bu uygulamalar diğer Türk kültürlü halklarda da vardır. Demir, Türk halk inançlarında genel koruyucular arasında yer alır. Ancak süpürge uygulamasına çok sık rastlanılmaz[60]. Bir Gacal türküsünde:

'Köprü altından geçtim
Acı tatlı su içtim
Süpürge tomu için
Tatlı canımdan geçtim'

denir.[61] Gacallar'da **süpürge** üzerine oturulmaz ve süpürge ile kimseye vurulmaz.[62] Süpürge, etrafında inançların yoğun şekilde oluştuğu bir objedir. Süpürge ile bir kimseye vurulması, ona iftira atılacağı biçiminde yorumlanır[63].

Bebeğin ve annenin **yarı kırkında** ve kırkında **mevlit** okunur. **Etli pilav** yapılır. **Ayran** verilir[64]. **Mevlit** okunan yerde varsa, resimler örtülür; açık bırakılması günah sayılır[65]. **Kur'an-ı Kerim** okunan yerde resimlerin ve **aynaların** örtülmesi yaygın bir inançtır. Cenazenin evden çıkacağı gün de, evde aynaların üstünü örterler[66].

Kırk basmasında iki çocuğun bezi değiştirilir. Bir çocuğun bezi alınır diğer çocuğa verilir. Sonra geri getirilir. Kırklı çocuklar hastalanır diye bir araya getirilmez. İki 40'lı anne ve bebeğe al basmasın diye **ters iğne** takılır[67]. Bu inançta annelerin bebeklerin al karası tarafından basılması değil, annelerin ve bebeklerin kırklarının karışması söz konusudur. Kırkı karışan iki anneden birisinin kırkı diğerini veya bebeklerden birisinin kırkının diğerini basması söz konusudur. Diğeri tarafından basılan anne veya bebek iştahsız, halsiz olur ve gelişemez. Bunun olmaması için bazı tedbirler alınır; anaları al basmasından kurtarmak için de bir

---

58 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
59 Kaynak kişi; Feride Gülmez
60 Yaşar Kalafat, Kodlar-Kültler 1, Türk Kültürlü Halklarda Karşılaştırmalı Halk İnançları 1, Berikan yayınları, Ankara, 2009, s. 43–55
61 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010 ,s.29
62 Kaynak kişi; Feride Gülmez
63 Yaşar Kalafat, Kodlar-Kültler 1, Türk Kültürlü Halklarda Karşılaştırmalı Halk İnançları 1, Berikan yayınları, Ankara, 2009, s. 43–55
64 Kaynak kişi; Feride Gülmez
65 Kaynak kişi; Seyit Gülmez
66 Yaşar Kalafat " Halk İnançlarında Hususiyle Tahtacılarda Ayna" 1. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo –Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu (26–27 Kasım 1993 Antalya) Ankara 1995 s. 75–107
67 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

takım inanç içerikli uygulamalar vardır[68]. Bunlar arasında ters giyme düalizmi de Türk kültürlü halkların inançlarında önemli bir motiftir. Çeşitli uygulama şekilleri vardır. Bunlarla olması istenilen mesajı verilmiş olunur. Böylece, olanının tersi, aksi olsun istenmiş olunur. Yağmur duasına çıkan kimse, elbisesini ters giymekte, kuraklık günler yağışlı günlere dönüşsün dileğinde bulunmuş olur[69].

Gacallarda görülen **büyü** türlerinden birisi de damada yapılan büyüdür. Gerdek gecesi başarısız olması için damada yapılmış büyü var ise büyü bozulsun diye dua edilir. Bu hal **damadı bağlama** olarak bilinir. Özel gecede başarılı olamayan erkeğe **büyü** yapılmış ise hocalar dua ile bu büyüyü çözer[70]. Kurtağzı bağlamadaki uygulama, damadı bağlama motifinin başka bir türüdür. **Kurtağzı bağlama** uygulaması Gacallarda vardır. Otlaktan gelen hayvanlardan eksik olan dağda bayırda kalmışsa, kurdun onu yemesin diye ipe düğümcük atılarak kurdun ağzı bağlanır. Böylece kurdun o hayvanlara dokunmayacağına inanılır. Çiftliğin eksik hayvanı döndüğü zaman açlıktan ölmemesi için dualarla kurdun bağlanan ağzı açılır[71]. Kurt etrafında oluşmuş inançlar mitolojik dönem halk inanmaları bağlamında Türk kültürlü halklar arasında bir kült oluşturmuştur. Kurtağzı bağlama halk inançlarındaki **"bağlama"** uygulamasının bir yaygın bir örneğidir. Ağzı bağlanılan kurda **büyü** yapılmış olunur ve ağzı açılmak sureti ile de büyünün bozulması sağlanır[72].

Gacallarda **Tavşan** uğursuzdur. **Kurt** uğurludur. Kurt önün sıra giderse işin uğurlu gideceğine inanılır. Bel ağrıları tedavisi için **Ayı**'ya bel çiğnetilir. Köy orta oyunlarında bir kişi **ayı** yapılır. Birisi ise eline sopa alır, ona vurur, ayı olan kişi de ayı gibi oynar. Eğlenceye katılanlardan birisi de koyun derisinden yapılan darbuka çalar[73].

Tavşanla ilgili Gacal inançlarını gösteren bir manide;

'Dâda tavşan durur mu?

Bugün akşam olur mu?

Yâr yüzük göndermiş;

Böyle nişan olur mu?'[74]

Denilirken, sadece bir yüzük göndermenin yetmeyeceği anlatılmaktadır.

Tavşan'ın uğursuz sayılışı onun haiz olması ile izah edilir. İneğin doğumdan sonra verdiği ilk ağuz sütü ile ilgili inançlar da oldukça engindir. Bazı yörelerde bunu ilkin hane halkının tatmasının önemine inanılır. Bazı yörelerde ise, komşuya

68 Yaşar Kalafat-Kaan Günadoğdu, "Tokat Yöresi Halk İnançlarında Basmak-Basılmak ve Kuş Yenkmesi/Yenmesi" Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu, 25–26 Eylül 2014 Tokat,

69 Yaşar Kalafat-Necdet Yaşar Bayatlı, Türk Kültürlü Halklarda Alkışlar-Kargışlar, Ankara, Berikan yayınları, 2011 s. 163–206

70 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

71 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

72 Yaşar Kalafat, Türk Mitolojisinde Kurt, XVVII Berikan 2012

73 Kaynak kişi; Feride Gülmez

74 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010, 117

veya tekke imamına tattırılması önemsenir. Kurt, ayı ve deve köy seyirlik oyunlarında Anadolu'da geniş yer tutar.[75]

Türk kültürlü halkların halk inançlarında ayı etrafında oluşmuş bir hayli inan vardır. Öyle ki ayının da bir ongun olabileceği fikrine varılmıştır[76].

Gacallarda da **mevlit** okunurken el ve kol birleştirilmez. **Nikâh** kıyılırken düğüm atılmaz[77]. Zira buradaki bağ ve düğüm atmada bir tür bağlama, büyü kapsamına girer[78]. Gacalllar'da da çeşitli evlenme şekilleri ve bunların kuralları vardır. Kız kardeşlerden evde bekâr abla var ise, iyi bir kısmet çıkarsa küçük kız kocaya verilebilir. Gacallar'da akraba evliliği yoktur. Evliliklerde **7 kuşak** aranır, yakın akrabayla evlenilmez. **İçgüveysi** itibarlı bir evlenme türü sayılmaz. Damatta aranan en önemli özellik kişilik sağlamlığıdır[79]. Evlilikte 7 kuşak akrabalık şartının aranması daha ziyade Kıpçak Türk halk uygulamalarındandır. Bir Gacal türküsünde, damattaki evsaflar şöyle anlatılır:

'Ben gitmem çarıklıya,

Tarlası ayrıklıya

Allah nasip eylesin

Boynu gravatlıya'

denilmektedir[80]. Evlilikte 7 göbek sınırlaması şartı anlatılan bir Gacal manisinde de:

'Bizim canım altında

Misafirlik var misafirlik

Ben o yari alacâm

Isımlık var ısımlık'[81]

denilmektedir.Gacalarda kız kaçırma ve kocaya kaçarak evlenme vardır. Bu tür evlilikler kan davasına dönüşmezler, Gacallarda **Kan davası** gütmek yoktur.Evlenecek erkeklerin kız kardeşlerini karşılıklı takas yapmaları şeklinde gerçekleştirilen ve **aldeğişik** uygulaması olarak bilinen evlenme şekli Gacallarda yoktur. Gacalarda ölen kardeşin hanımıyla da evlenilmez.[82] Gacallarda **beşik kertmesi** yöntemi ile evlenme şekli de yoktur. Evlenecek gençler anlaşarak karar verirler, ailelerin beğenmeleri yöntemi ile de evlilikler olur. Gacal ailelerde **başlık parası** alınmaz, başlık yoktur. Damadın ailesi zengin ise evliliğe yardım edebilir. Başlık yoktur. Oğlan zenginse kız tarafına yardım eder[83].

---

75 Orta Oyunu Metinleri, Orta Oyunu Oyun Metinleri, Ankara, 1987, Kültür ve Turizm Bakanlığı

76 Yaşar Kalafat, Türk Halk İnanmalarından Hayvan Üslubu'nda Mitolojik Devri Dayım I, Ankara, 2013, Berikan Yayınları. S. 175–187

77 Kaynak kişi; Feride Gülmez

78 Kaynak kişi; Feride Gülmez

79 Kaynak kişi; Feride Gülmez

80 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010, s. 43

81 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010, s.121

82 Kaynak kişi; Feride Gülmez

83 Kaynak kişi; Feride Gülmez

Gacal evliliklerinde **çeyiz yazma** uygulaması sık görülmez. Bu uygulama daha ziyade fakir ailelerde görülür[84]. **Çeyiz yazma** ile **çeyiz sergileme** çok kere bir arada yapıldığı için karıştırılır. Çeyiz yazmada kızın baba evinden getirdiği eşyaların tespiti yapılır. Çeyiz sergileme de ise daha ziyade el emeği olan gelinin kız iken işlediği, dokuduğu ve ona yakınları tarafından işlenilenler bir salonda ve çok kere ipe asılarak sergilenir. Kırsal kesimde hala devam etmektedir.

Gacallarda, gelin arabadan inerken **su** dolu kabı kırarak suyun akması sağlar[85]. Gelinin yağını su ile açmak ve gelin yeni evinin eşinden geçmeden evvel onun basarak ses çıkaran tabak türü bir şeyi kırması inanç ve uygulaması Anadolu ve Azerbaycan Türk halk inançlarında da vardır[86].Gacallarda yeni gelinler sabahleyin **koyun yünü** eğirmek için onu dedeler, didiklerler. Böylece onun sakin olacağına huysuzluk yapmayacağına asabi olmayacağına inanılır.[87] Gacallarda gelinin eline kısmeti ve bereketi olsun diye **buğday** verilir. Gelinin koltuğunun altına **Kuran** verilir.[88]

Gacallarda **kına** yakma oldukça yaygındır. Daha ziyade bayramlarda yakılır. Ayrıca **askere** gidene ve **sünnet** olana kına yakılır. **Kurbanlık koça** da kına yakıldığı olur. Bu toplumda Hıdrellezde de kına yakılır. Gelinin baş bezeğinde yazma olur. Duvak **aktır**. **Al** yazma bağlanır. Yazmayı damat açar. Gelinin belinde **al kurdele** olur. Kurdeleyi baba bağlar. Baba yoksa ağabeyi veya akrabası bağlar. Bağlayan, **3** defa bağlar çözer tekrar bağlar.

Genç kızların **çeyiz sandığı** olur. O sandık, belirli şartlara göre düzenlenmez.[89] Anadolu'da sandık hazırlanmasında kız çocuğu dünyaya gelince sandığına ilkin bir **makas** konulur. Eşyalarının arasında **aynanın** da olması istenir. Bazı yörelerde **elma** da koyarlar. Sandıkta en üstte **Kur'an-ı Kerim** olur.

Ayna, Türk kültürlü halklarda sadece arkası kimyevî bir madde ile kaplanılmış, yansıtma özelliği olan bir cam parçası değildir. Aynada görünmeyenin görünebileceğine, geleceğe dair görüntülerin bulunabileceği, geleceğin aydınlık olmasını sağlayabileceği gibi sırların olduğuna da inanılır[90]. Bir Gacal manisinde:

'Ayna attım çayıra,
Şavkı vurdu bayıra
Aç kollarını dua edin;
Dönsün işin ayıra!' [91]

denimektedir. Hanefi mezhepli Gacallar kızlarını evlendirirken damadın da aynı mezhepten olması aranır. Gacal halk inançlarında genç kızların kısmetinin açılması

---

84 Kaynak kişi; Feride Gülmez

85 Kaynak kişi; Feride Gülmez

86 Yaşar Kalafat, Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, Ankara 2010, 6. Bsk. Ankara Berikan yayınlar

87 Kaynak kişi; Feride Gülmez

88 Kaynak kişi; Feride Gülmez

89 Kaynak kişi; Feride Gülmez

90 Yaşar Kalafat " Halk İnançlarında Hususiyle Tahtacılarda Ayna" 1. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo –Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu (26–27 Kasım 1993 Antalya) Ankara 1995 s. 75–107

91 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010,s.120

için hocalara **kilit** açtırılır. Kısmetlerini tahmin etme adına ilk defa yattığı evde genç kızlar yastığın altına **ekmek** koyarlar. Kızlar iyi kısmet çıksın, rüyalarında kısmetlerini görsünler diye **rüyaya** yatarlar[92]. **Oklava** ile vurulursa kızın evde kalacağına kısmetlerinin bağlanacağına inanılır[93]. Bu tür uygumlalar benzerlerinde olduğu gibi geleceği tahmine yönelik bir tür fallardır. İslam falcılığı onaylamamaktadır. Geleceği bilmek Allah'a mahsustur.[94] Rüyada **su** görmek berekettir. Rüyada **kara** görmek ölüme dalalettir[95]. Bir Gacal türküsünde:

'Ta ezelden yanar yanar âlarım

Al üstüne kareler bağlarım

Dertliyim sülerim âlarım,

Ben derdme yanarım, âlarım'

denilmektedir.'[96] Gacalarda kız kaçırma ve kocaya kaçarak evlenme vardır. Bu tür evlilikler kan davasına dönüşmezler. Gacallarda **Kan davası** gütmek yoktur. Evlenecek erkeklerin kız kardeşlerini karşılıklı takas yapmaları şeklinde gerçekleştirilen ve **aldeğişik** uygulaması olarak bilinen evlenme şekli Gacallarda yoktur. Gacallarda ölen kardeşin hanımıyla evlenilmez.[97] Gacallarda **beşikkertmesi** yöntemi ile evlenme şekli de yoktur. Evlenecek gençler anlaşarak karar verirler, ailelerin beğenmeleri yöntemi ile de evlilikler olur. Gacal ailelerde **başlık parası** alınmaz, başlık yoktur. Damadın ailesi zengin ise evliliğe yardım edebilir. Başlık yoktur. Oğlan zenginse yardım eder.[98] Gacallarda **gelin kurbanı** uygulaması yoktur. Evlilik işlemleri sürerken **kurban bayramı** gelmiş ise geline kurban bayramında kurban gönderilmez[99]. **Kına gecesi** gelinin eline kına yakılır. Avucuna para veya altın konulur. Gelin oynar. Şarkılar söylenir. Geline **al** tülbent bağlanır. Gelinlerin başının her iki yanına **tel** takılır[100]. Bir Gacal kına türküsünde:

'Altın tas içinde kınam ezilir.

Gümüş makas ile zülfüm kesilir

Demir merdivenle çizim serilir'

denilmektedir[101]. Kınanın üstünde bir mum yanar. Gelin, gelinlik olarak bindallı giyer[102]. Kadınlar ve kızlar **ferace** giyer. Kızlar **ak başörtüsü** yaşlı kadınlar ise **kara başörtüsü** ile başlarını örter[103]. Kadın ve kızlar şalvar giyerler. Kadınların önlerine

---

92 Kaynak kişi; Feride Gülmez

93 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

94 Yaşar Kalafat "Hatay ve Çevresi Örnekleri İle Türk Kültürlü Halklarda 'Fal' İnancı", VII. Hatay Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri, Antakya 20112, s. 265–275 (Hatay Tarih, Dil ve Kültür Bilgi Şöleni 11–12 Nisan 2008, Hatay Folklor Araştırma Derneği,)

95 Kaynak kişi; Feride Gülmez

96 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010 s..39

97 Kaynak kişi; Feride Gülmez

98 Kaynak kişi; Feride Gülmez

99 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

100 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

101 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010, s. 37

102 Kaynak kişi; Feride Gülmez

103 Kaynak kişi; Feride Gülmez

taktıkları **sarı** önlüğe **fıta** denir. Aba **kara** kumaştan olurdu.[104] Düğün günü geline verilen hediyeler yüksek sesle duyurularak verilir[105]. Bu uygulama Anadolu'da **sabaş** olarak bilinir. Geline takılan takılar ve kimi tarafından takıldıkları ve ne oldukları sabaşda açıklanır. Ayrıca çalgıcılara çalmaları istenilen parça söylenince, bu da sesli duyurulur ve parçayı isteyen çalgıcılara bir harçlık öder buna da **Sabaş** denir.

Gelin **manda**ya veya **ata** bindirilir. Manda arabasının üzerine gelin görünmesin diye kilim konulur, arabanın içinde bulunan gelinin üzerinden damat **şeker** atar. Gelinin başından kısmeti bol olsun diye **para** ve **ekin** atılır[106]. Gelin arabadan inerken damadın aile büyüklerinden mal veya bahşiş ister, ona istekleri verilir[107]. Gelinin evden çıkacağı kapının üstüne **Kuranı Kerim** koyulur. Gelin Kuranı Kerimin altından geçirilir. Damadın babası damatla birlikte arabanın çevresini **3 kere** döner. Gelin arabanın dışarısına çıkar. Son dönüşte damat gelini kucağına alır sandalyeye oturtur, elini öptürür. Sonra arkadaşlarının yanına gider[108]. Gelinle damat bir yere, bir arda oturmazlar, ayıp karşılanır.[109]

Evin, mezarlığın ve köyün etrafında dönerek manevi bir alan oluşturmak sık görülen bir uygulamadır. Yağmur dualarında, yayılmaması istenilen yangınlarda, hacı ve asker yola vurmalarında etrafında dönme uygulaması sık olmasa da görülür.

Düğünlerde,2 gün 2 gece davullar çalınır. Diğer köyler misafir olarak gelirler. Misafirler de davul ve zurna ile karşılanır. Evlere misafirler dağılır ve misafirlere yemek yenir. Köye dışından gelen misafir bütün köylü tarafından ağırlanırlar[110]. Düğünlerde **at koşusu, güreş** gibi sportif eğlenceler olur. Başpehlivana iki yaşında **dana** veya **koç** verilir[111].Gacallarda "Halla" diye bilinen sözlü kültür verileri ile süslenmiş kış gecesi eğlenceleri de vardır[112].

Gacallar'da Düğün bayrağı vardır. Düğünlerde silah atılır. Düğün bittikten sonra yere **yumurta** konulur. Bu yumurtayı kim vurursa ona para verilir, hediye alınır. Bayrağın kenarina kumaş bağlanır. Bayrağı taşıyan kişi bağlanan kumaşı alır. Bu kumaş müzayede usulü satılır. Kumaşı yeni düğün yapacak olan satın alır. Parası ise delikanlılara dağıtılır[113].

Hamile Kadınlara cenazede **al kurdele** bağlanır.[114] Al rengin koruculuğuna olan bir inanç vardır[115]. Cenaze ortamı tekin sayılmaz. Cenazeden dönen cemaatin kırkı çıkmamış anne ve bebeğinin bulunduğu odaya girmesi istenilmez. Ölünün onları

---

104 Kaynak kişi; Seyit Gülmez
105 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
106 Kaynak kişi; Seyit Gülmez
107 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
108 Kaynak kişi; Feride Gülmez
109 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
110 Kaynak kişi; Seyit Gülmez
111 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
112 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010,s.174-175
113 Kaynak kişi; Seyit Gülmez
114 Kaynak kişi; Feride Gülmez
115 Yaşar Kalafat, Türk Halk İnançlarında Renkler, xx, Berikan, Ankara, 2012

basabileceği inancı vardır.[116] Yeni çocuk doğduğunda çocuğun babası yakalanır dostları onu baş aşağı asarlar onlardan para istenir. Eğer baba, para vermezse paçalarından aşağı teneke ile **su** dökülür[117]. Eskiden Gacal ailelerde 9 kadar çocuk olurdu. Şimdi bakamadıklarından dolayı, anca 2–3 çocuk oluyor. Gacallarda daha ziyade Kuran'dan alınan dini isimler çocuklara verilir. **Bebek şerbeti** hazırlanır **Doğum Mevlidi** yapılır. Yeni doğan çocuğa ad verilirken, onun **sağ** kulağa ezan **sol** kulağa kamet getirilir. Verilen isim **3'er** defa söylenir[118].

Geçmişte pederşahi ailelerde ailenin evlenen her erkek çocuğuna evde 1 oda verilir gelin bu odaya gelirdi. Şimdi artık yeni çiftlere ev veriliyor. Gacallar'da çocuğu olmayan hocaya gitmez; yeni doğan bebekler **tuzlanır**. Bu işlem bebeğin ter kokmaması için yapılır. İnsan çiğ etten yaratılmıştır. Çünkü bebekler el ve ayaklarından çok terler. Bebekler **7 gün** azar azar tuzlanır[119]. **Bebeğin eşi** ve **göbek bağı** toprağa gömülür[120]. Bebek 1 haftalıkken **karanfilli bebek şerbeti** dağıtılır[121].

Türk halk inançlarında geçmişten gelen ve devamlılığını sürdüren **"Ad Toyu"** uygulaması vardır. Bu küçük çaplı şenlik **"Diş Toyu"** , **"Saç Toyu"** **"İlk tırnak Toyu"** türünden toylardan birisidir. Bu toylarda çeşitli ikramlar yapılır. Bebek şerbeti bunlardan birisidir. İslamiyet'le birlikte bu uygulamalara mevlit de eklenilmiştir.

Saç ve **tırnak** gece kesilmez. Kadınları saçı uzayıp da kesilince saklanır, kişi ölüp, tekrar dirildiğinde saçların da canlanacağına inanılır. Saklanan **saç** kadın öldüğünde mezarına konur.[122] Saç ve tırnak atılmaz toprağa gömülür şeklinde de bir inanç vardır. Saç küstü şeklinde bilinen bir inanç vardır. Dünyaya geldiği zaman saçı sarı iken giderek siyahlaşarak rengi değişen ve dünyaya gelince saçı dalgalı iken giderek düz olan kimlerin bu durumları **saç küsmesi** olarak tanımlanır[123]. saçı Saç ve tırnak ile ilgi inançlar da Türk kültür coğrafyasında çok yaygıdır. Kişioğlu öldüğünde vücudundan çeşitli şekilde ayrılmış aksamların o dirildiğine tekrar bir araya gelecekleri inancına rastlanılmaktadır. Gök Tengri İnanç Sisteminde kişioğlunun kutunun saç veya tırnak köklerinde olduğu inancı vardır. Bunun için saç ve tırnağın saçılması pek istenmez sakıncalı bulunur. Tırnak üzerine bir şeyler yazılarak büyü yapılabilirken saç da malzeme olarak kullanılmak suretiyle büyü yapılır, inancı vardır[124].Saç, Türk kültürlü halklar arsında aynı zamanda medeni hal, sosyal statü göstergesidir. Saçların örülüşüne bağlanışına zülüf ve perçemin

---

[116] Yaşar Kalafat-Kaan Günadoğdu, "Tokat Yöresi Halk İnançlarında Basmak-Basılmak ve Kuş Yenkmesi/Yenmesi" Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu, 25–26 Eylül 2014 Tokat,

[117] Kaynak kişi; Nesibe Ulutin

[118] Kaynak kişi; Nesibe Ulutin

[119] Kaynak kişi; Feride Gülmez

[120] Kaynak kişi; Nesibe Ulutin

[121] Kaynak kişi; Seyit Gülmez

[122] Kaynak kişi; Seyit Gülmez

[123] Kaynak kişi; Sevgi Alpaslan

[124] Yaşar Kalafat "Balkan Türklerinden Örneklerle Halk İnançlarımızda Saç" I.Uluslar arası Balkan Türkleri Sempozyumu 28–29 Eylül 2001 Prizren, Balkan Türkoloji Sempozyumu Bildirileri yayına hazırlayanlar, Prof. Dr. N. Hafız, Prof. Dr. T. Hafız BAL_TAM Prizren 2006 sf. 308–314;

kesilişine bakılarak saç sahibinin bekâr veya evli olduğu anlaşılır veya yas halinde olduğu öğrenilebilir. Bir Gacal türküsünde:

'Arkasında saçları
Sürüsüne maşallâ!
Bizim evde gelin yok;
Sen olursun inşalllâ' [125]

denilmektedir. Kimse **gölgesi** ile oynamamalıdır. Gölgesi ile oynayanın aklını oynatacağına inanılır[126]. 1940'ı yıllarda çocuklar arasındaki tartışmalarda gölgelerimizin çiğnenmesine tepki gösterirdik. Adeta gölgesine basılan veya toprağa yansımış gölgenin silinmesi, o kimsenin ölmesi isteniyormuş gibi anlamlar çıkarırdık.

Bereketin ve çeşitli korunma yollarının başında her işe **besmele** ile başlanması gelir[127]. Yemek yenirken veya bir işe başlanırken besmele çekilmesi unutulup sonradan hatırlanılmış ise, Bismillahî evveli ve ahırı denir.

Kız çocuklarına 6 aylık iken **kına** yakılır. Çocuk dünyaya gelince,"**su aşağı kız yukarı denir"** bu işlemi ebe yapar. Gacallarda bebekler **tuzlanır**. Bu işlem bebeğin ter kokmaması için yapılır. İnsan çiğ etten yaratılmıştır. Çünkü bebekler el ve ayaklarından çok terler. Bebekler **7 gün** azar azar tuzlanır[128]. **Bebeğin eşi** ve **göbek bağı** toprağa gömülür[129]. ,

Bebeğe 6 aylık iken kına yakıldığı tespiti ilk defa Gacallarda yapılmıştır. Kına, geline, askere, hacıya, kurbanlık koça, sünnet olacak çocuğa, ölen kimseye yakılırken bebeğe kına yakıldığı şeklindeki uygulama ile daha evvel karşılaşılmamıştır. [130] Gacallar bebeğin ilk **tırnağını** da babasının cebine koyarlar[131]. Bebeğin ilk tırnağı kesildiği zaman bebeğin elinin babanın cebine sokulması ve oradan para almasına uğraşılması inancı Anadolu Türk halk inançlarında da vardır. Elin bereketliliği ile ilişkilendirilir.[132].

Çocuk ilk **dişini** çıkardığında bir şenlik düzenlenir. Çıkan dişi ilk gören çocuğa hediye alır. Diş buğdayı alınır ve pişirilerek hazırlanır. Onun içine para da konur. Bu para kime çıkarsa o şahıs da çocuğa hediye alır[133]. Hedik veya **Diş Hediği** bazı yörelerde mısır veya fındık katılarak da yapılır. Diş toyunda da amaç çocukları sevindirmek meşeyi paylaşmak hedik saçısı münasebeti ile hayır işlemektir[134]. Gacallar'da Sünnette bir tane **kirve** bulunur. Sünnet törenleri 7–8 senede bir yapılır.

---

[125] Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010, s. 57
[126] Kaynak kişi; Feride Gülmez
[127] Kaynak kişi; Seyit Gülmez
[128] Kaynak kişi; Feride Gülmez
[129] Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
[130] Yaşar Kalafat, Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, Ankara 2010, 6. Bsk. Ankara Berikan yayınlar, s. 316, 385, 405–406
[131] Kaynak kişi; Feride Gülmez
[132] Yaşar Kalafat, Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, Ankara 2010, 6. Bsk. Ankara Berikan yayınlar, s. 402–458
[133] Kaynak kişi; Seyit Gülmez
[134] Yaşar Kalafat, Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, Ankara 2010, 6. Bsk. Ankara Berikan yayınlar, s.530

Bu tören toplu yapılır. Masraf, sünnet sahipleri tarafından ortak karşılanır. **Sünnet parçası** bir ay asılı durur. Veya gömülür. Bebeğin eşi ayak basılmayan yere gömülür. [135]. Çocukların kırkları birbirlerini basmasın diye iki çocuğun bezi değiştirilir. Bir çocuğun bezi alınır diğer çocuğa verilir. Sonra bezler geri getirilir. Kırklı çocuklar hastalanır diye bir araya getirilmez. İki Kırklı anne ve bebek bir araya gelince kırkları karışmasın, kırk basması yaşamasından diye bunlara **ters iğne** takılır.

Gacal halk tababeti doğal olarak zamanla hükmünü yitirmeğe başlamış olmakla beraber oldukça gelişmiştir. **Sütü** olmayan anne helva ve ekmez gibi şekerli yiyecek yer. Ayrıca **Aksoğan** kırılır ve **kuyu başında** yenir. Böylece **sütünün** kuyuyu dolduracak kadar çok olacağına inanılır[136]. Türk kültürlü halklarda süt, sadece bir besim maddesi olmayıp, özel şifa kaynağıdır da. Sözlü kütürde, **çiğ süt emmiş olmak, sütü bozuk olmak, sütsüz olmak,** mistik anlam içerirler[137].Çocuklar **sarılık** olmasın diye onların dilaltı kesilir[138].Kızamık olduğunda hastaya **kızamık şekeri** verilir. Konuşamayan çocuğun dilinin altındaki damar iplikle kesilir[139].

Bebeklere vücut gelişmesi normal olsun diye deriden ortopedik patik giydirilir. Çocuk bezi olarak bal mumları eritilirdi ve muşamba yapılırdı[140]. Gacallarda bebekler kundaklanırken gözler kapatılır. Kafası uzun olmasın diye çenesi bağlanır. Bu durum 10 gün sürer. Yeni yürümeye başlayan çocuk için özel bir çörek yapılır. Çocuk gayretli hamarat, aktif diye bu çörek toplanan çocuklara koşarak dağıtılır. Bu çöreğe **adım çöreği** adı verilir[141]. Yürüyemeyen çocuğa ilk camiden çıkana **köstek kesme** yaparlar.[142] Köstek kesme, dilaltı kesme, Sarılık gibi uygulamalar Türk kültürlü halkların ortak uygulamalarıdır[143].

Şeytanın şerrini def etmek için kurşun dökülür. **Kurşun dökme** işlemini daha ziyade el almış kimseler yaparlar. Vergili kimse bir kimseye el vererek onu yetkili kılar[144]. Kurşun dökme, Mum dökme görünmeyen musibetlerden korunmak ve daha ziyade de bunların nazar hasarından kurtulmak için yapılır. Korunması ve kurtulması için başından eritilmiş kurşun dökülen kimsenin önündeki içerisinde bir miktar su bulunan leğen de bazı şekiller belirir. Bu şekillere bakılarak benzetme yöntemi ile nazar eden kimsenin kim olduğu tahmine çalışılır.[145] Şeytan inancını allatan bir Gacal manisinde:

'Sultan Selim'den bakarlar

---

135 Hakan Ulutin, "Gacal Halk İnancı Derlemeleri, İstanbul, 2014" www.yasarkalafat.info
136 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
137 Yaşar Kalafat, "Türk Halk İnançlarında Yahyalı ve Çevresi Örnekleri İle Süt", I. Ulusal Yahyalı Sempozyumu Bildirileri C.III, Kayseri, 2014, 623–640
138 Kaynak Kişi; Seyit Gülmez
139 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
140 Kaynak kişi; Seyit Gülmez
141 Kaynak kişi; Feride Gülmez
142 Kaynak kişi; Feride Gülmez
143 Yaşar Kalafat, Kodlar-Kültler 1, Türk Kültürlü Halklarda Karşılaştırmalı Halk İnançları 1, Berikan Yayınları, Ankara, 2009, s. 13–43
144 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
145 Yaşar Kalafat, Kodlar-Kültler 1, Türk Kültürlü Halklarda Karşılaştırmalı Halk İnançları 1, Berikan yayınları, Ankara, 2009, s. 13–43

Yedi bin kandil yakar

Bu aylar mübarek aylar

Şinada yular takarlar'[146]

denilmektedir. Konuşurken **cin, peri** geçince **3** kere tahtaya vurulur. **Kulak memesi** çekilir. **"Şeytan kulağına kurşun"** denir.[147] Şeytan, cin halk inançlarında tabu oluşturmuştur. Onların ismi açıkça söylenmek istenilmez, söylenilmesi halinde onlar tarafından bir zarara uğranabileceğinden çekinilir. Bunları ismi kodlanarak "buradan uzak olsunlar" "meclisimizden ırak", "üç harfliler" şeklinde kodlanarak söylenir. Bunlardan bilhassa cinlerden bahsederken tahtaya vurulmasından amaç, bunların gürültüden rahatsız olup kaçtıkları inancından ileri gelmektedir. En koruyucu yöntem olarak Eüzü besmele çekilmesi tercih edilir.[148]. Boş beşik sallanmaz. **Boş beşik** sallanır ise bebeğin karnı ağrır, sancılanır, inancı vardır[149]. Bir takım görünmeyen varlıkların boş beşiğe girebilecekleri boş sanılıp zannedilen beşiğin bunlar tarafından sahiplenilebileceği inancı vardır. Sahiplenilen beşiğe bebek yatırıldığı zaman daima ağlayacağı, iştahının kesileceğine inanılır. Bunun önlenilmesi için bebek beşiğine muhakkak besmele ile konulur[150].

Gece **aynaya** bakılmaz, **kırık ayna** kullanılmaz.[151] Kırık ve yanık eşyanın kullanılmasından genelde kaçınılır. Bunları kıran veya yakan gücün sahiplendiğine inanılır. Bilhassa kırık aynanın kullanılmasının doğru olmadığına inanılır. Sahiplenme, sahibinin olması inancı farklı alanlarda da görülür. Sahipli defineler ulaşabilmenin özel yöntemleri vardır. Onları sahiplenen bir takım görünmeyenlerin tatmin edilmesi gerektiğine inanılır.[152]. **Soğan** ve **sarımsak** kabuğu gece dışarı atılmaz. İnsanın çarpılacağına inanılır. Günah kabul edilir[153]. Soğan ve sarımsak kabuklarının cin türü görünmeyenlerin altın ve gümüşleri olduğuna inanılır. Akşam hava karardıktan sonra eşikten dışarı sıcak su dökülmesinin doğru olmadığı inancı da bununla bağlantılıdır. Besleme çekilmeden dökülen sıcak suyun bu varlıkların yavrularına zarar verebileceğine inanılır[154].

Gacallarda da uğurla ilgili bir takım inançlar vardır. **Salı** günü çamaşır yıkanmaz. Çamaşır, **Pazartesi** ve **Perşembe** günleri yıkanır[155]. Cuma günü düğme kişinin üzerinde dikilmez. **Cuma** günü çocuğu ölmüş evde dikiş yapılmaz. **Cuma** çamaşır yıkanmaz. **Mevlit** okunurken el ve kol birleştirilmez. Yönlerle de ilgili inançlar vardır. **Sağ** yönün **sol** yönden uğurlu olduğuna inanılır. Tuvalete **sol** ayakla eve **sağ**

---

146 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010, s. 123

147 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

148 Yaşar Kalafat, "Bingöl ve Yöresi Örnekleri İle Halk İnançlarında 'Cini Başına Çıkmak' Deyimine Dair", II. Bingöl Sempozyumu 25–27 Temmuz 2008, Bingöl

149 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

150 Yaşar Kalafat, "Kocaeli Halk İnançlarında Yaşamakta Olan Mitolojik Bir Kavram Sahiplik", Axtarışlar, Nahçıvan, 2014,C. 4 No 3, s. 6–17

151 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

152 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

153 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

154 Yaşar Kalafat, "Bingöl ve Yöresi Örnekleri İle Halk İnançlarında 'Cini Başına Çıkmak' Deyimine Dair", II. Bingöl Sempozyumu 25–27 Temmuz 2008, Bingöl

155 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

ayakla girilir[156]. Eve işyerine sağ ayakla girilirken tuvalete sol ayakla girilir sağ ayakla çıkılır. İşyerinin ve evin kapısı sağ elle açılır. Camiye sağ ayakla girilir ve girerken " Allah'ım bana rahmetinin kapılarını aç " denilir. Çıkarken de sol ayak atılır ve " Allah'ım senden senin rahmetini istiyorum" denir. Abdest alınırken sağ uzuvlardan başlanılır. Sağ kol dirseğe kadar yıkanırken "kitabımızı sağımızdan ver bizi cehennem abından koru" denir sol kol yıkanırken de "kitabımızı solumuzdan ve arkamızdan verme, bize yardın ihsan eyle" denir. Gece yatarken, "yattım yanıma veya yattım soluma döndüm sağıma melekler şahit olsun dinime imanıma, kalkarsam elhamdülillah kalkamazsam lailahe illellah Muhammeden resulullah" denir. İslam'da kutlu yön aranılması halinde kıble akla gelir. Halk inançlarında sağ soldan ön arkadan yukarı aşağıdan itibarlı olarak kabul edilmiştir[157]. Bir Gacal manisinde sol yönünün amansızlığı anlatılırke:

'Kâve koydum kurala

El vermeyendurula

Beni Yârdan ayıran

Sol büründen vurula' [158]

denilmektedir. **Türbe**lere saygı gösterilir. Türbede namaz kılma veya türbedeki kimseden bir dilekte bulunma adak adama uygulaması Gacallarda yoktur. Sadece dua etmek için ziyaret edilirler. Bayram sabahları mezarlıklar ziyaret edilir. Kuranı Kerim okunur.[159].

Gacallarda sık ziyaret edilen türbelerden birisi de Kırklareli'ndeki Cami avlusunda bulunan **40 Şehitler Türbesi**'dir. Türbelerden birşey beklenmez. Buralarda sadece dua edilir, türbe kültürü yörenin komşu diğer halklarından farklı değildir. Günümüz itibariyle Gacal kelimesi, Erzurumlulara **Dadaş** Elazığlılara **Kakkoş** denilmesi gibi, yörede bölgenin yerli halkı anlamına gelir ve Gacal halk kültürü denilirken, adeta yöre halk inançları kültürü hatıra gelir. Biz yaptığımız bir çalışmada Kırklareli'nden; **Sinan Baba, Balca Nine, Topçu Baba, Kofçaz, Zindan Baba, Binbiroklu Ahmet Bey**, Edirne'den; **Hıdır Baba, Tütünsüz Baba, Kız Türbesi, Koyun Baba, Hasan Şezai Baba, Has Yunus Bey, Hamza Baba, Kara Hızır Baba, Maya Baba** ve Tekirdağ'dan; **Fazi Ömerbey**, üzerinde durmuş ve yaşayan halk inançlarının karşılaştırmış ve bir farklılık görememiştik. [160]

Balkan Gacal bölgesinde Demir Baba'nın manevi atmosferi yoğundur. Demir Baba İlayisi/İlahisinde:

"Demir Baba Hu! Hu! Hu!

Dört yanı yazılıdır Hu!

---

156 Kaynak kişi; Feride Gülmez

157 Yaşar Kalafat, "Bingöl ve Yöresi Örnekleri İle Halk İnançlarında 'Cini Başına Çıkmak' Deyimine Dair", II. Bingöl Sempozyumu 25–27 Temmuz 2008, Bingöl

158 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010, s.139

159 Kaynak kişi; Seyit Gülmez

160 Yaşar Kalafat, Trakya'da Türk İslam Uluları (Dyanet İşleri Arşiv kayıtlarına Göre),Türk Kültürlü Halklara Ulucanlar, Ankara, 2011, Berikan, s. 299–313; "Trakya'da Türk İslam Uluları/Diyanet İşleri Arşiv Kayıtlarına Göre" I. Edirne Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, (23–25 Ekim 2003), Edirne 2005, S.725–732

Erenlerde gizlidir.
Gizli Sultan Hu! Hu! Hu!

Demir Baba Hu! Hu! Hu!
Gizli Sultan Hu!
Başucunda yeşil dayler Hu!
Ayakucunda sular çayler Hu!
Onu gören âşık eyler."
Bir başka Gacal ilahisinde ise;
Kerbela'da yatan taşlar,
Kur'an okur Kesik başlar,
Âlayalım din kardeşler;
Asan ile Üseyin'dir." [161]

Denilmektedir. **Kesikbaş**[162] ve **Üryan Baba**[163] kült oluşturmuştur ve her biri bir kültür kodudur.

Babanın **beddua**sının tuttuğuna, annenin bedduasının tutmadığına inanılır. Anneninkini **süt** karşılar, inancı vardır. Haksız yere **beddua** edilir ve haksızlığa uğrayan geri çevirirse beddua yapana geri döner. "**çıktığı yere geri geldiğine**" inanılır[164]. "Kötü söz ve geçmez akça döner sahibini bulur" özlü sözü Anadolu'da da yaygındır.

Duaların kabul görmesi için sadaka da verilir. Kaza geçiren çocuk için **dul kadına** verilecek para veya herhangi şey çocuğun başından dolandırılır[165]. Başında dolandırmak, etrafında dolanmak bize göre tavaf ilişkili inançlardandırlar. Dolanan ve dolandırılan arasında manevi bir güç ortamı oluşur. Bu inanç sözlü kültüre de yansımıştır[166]. **Dul kadın**lara, hayır işlemiş olma adına zaman zaman ikramda bulunulur. Bu tür kimselerin dualarının etkili olduğuna inanılır.[167] Türk kültürlü halklarda Dul kadın ile ilgili inançlar bir kült oluşturmuştur.[168]

Gacallarda **yağmur duası** her sene yapılır. Çoğunlukla 8–10 hane bu maksatla bir araya gelirler. Duadan sonra duaya katılarla toplu halde yemek yenir. Yemekte daha ziyade **pilav, komposto** ve **kuru fasulye** pişirilir, ikram edilir. Yağmur

[161] Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010, s. 110–111

[162] Yaşar Kalafat, Türk Kültürlü Halklarda Ulucanlar, Ankara, 2011 Berikan Yayınları s 159–171

[163] Yaşar Kalafat, "Bitlis-Bingöl Yöresi Gönül Erleri ve Üryanlık" I. Bingöl Sempozyumu, Bingöl Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi yayınları, Bingöl, 2007, s. 165–171

[164] Kaynak kişi; Feride Gülmez

[165] Kaynak kişi; Feride Gülmez

[166] Yaşar Kalafat, "Diyarbakır ve Çevresi Örnekleri İle Halk İnançlarında Tavaf/Dönme" Osmanlı'dan Cumhuriyete Diyarbakır, editörler Bahaeddin Yıldız-Kerstin Tomenendal, T.C. Diyarbakır Valiliği, Ankara 2008, s. 453–463

[167] Kaynak kişi; Nesibe Ulutin

[168] Yaşar Kalafat, Aşiretlerde Mitolojik Bulgular, xvı, Berikan, Ankara, 2012, s. 67–77

yağması için yapılan uygulamalar arasında hayvan kafasını toprağa gömmek de vardır. Bu maksatla akarsuyun yanına **kemik** gömülür ve onların üzerine taş konur. Çocuklara **40** adet **taş** toplatılır kadınlar onlara ilgili duaları okular Bu taşlar da akarsuya atılırlar[169]. **Yağmur duasına** çıkılır. Köyde yapılır. Para toplanır. Şeker üzüm alınır. Etraf köyler davet edilir. Belirli yerlerde hazırlıklar yapılır. Hoca yağmur duasını yönetir. Eller **ters** çevrilir. Cübbe ters giyilir. Yağmur duasına çocuklarda götürülür. Dua **yeşil** bir alanda yapılır[170]. Bu uygulamalar Anadolu'nun genelinde yapılanlarla aynilik arz ederler. Dua için yeşil yerler, kutlu olan elmalı yerler olarak bilinirler[171].Yeşil, Gacallarda cenneti simgeler. Bir Gacal ilahisinde:

"Yeşil örtü başında hile yoktur işinde.

Aşk ile Allah diyenler Cemal görür düşünde.

Hu Allah hemen Allah sende aşkım çok Allah!

La İlahe İlah Muhammed'ün Resülüllah"[172]

denilmektedir. Keza bir Gacal manisinde de:

Denizin dibi derin

Yeşil seccade serin

Erenler evliyalar;

Beni yare bildirin"[173]

denilmektedir. Her ne kadar türbelerin ziyaretinde türbede yatandan bir şey istenmeyeceği inancı yaygınsa da sözlü kültürde erenlere evliyalara isteler için seslenilmektedir.Gacal manilerinden hareketle ters motifinin örnekleyebiliyoruz:

'Annem yeşil gırep almı

Tersini bulamamış

Çekil olan karşımdan!

Ben sana mı kalmışım'[174]

denilmektedir. Gacal çocuk oyunları arasında **yedi kiremit, körebe, seksek, çelik çomak, ip atlama, çotak, bir çağ (Taşlar kuyuların içine konularak oynanır), çıkrık dönme, kaydırak** ve **uzuneşek** gibi oyunlar bulunur[175]. Gacallarda Hıdrellezde oynanan oyunlar da vardır. Bu günlerde **sancak** sallanır. **Seksek** oynanır. Uygun mevsimlerde de eğlenmek için dağın tepesine çıkılır, burada şarkılar söylenir[176]. **Kızılcık sopasıyla** kızların sırtına vurulur. Salıncakta sallanılması ve sek sek oynanılması kut bulma inancı ile bağlantılı olmalı. Zira kutun kaynağının yukarılarda olduğu inancı vardır. Kızılcık sopası ile sırta vurulması eklindeki uygulama Eskişehir yöresinde herhangi bir yeşil dal ile vurulması şeklinde

169 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin

170 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin

171 Yaşar Kalafat-Necdet Yaşar Bayatlı, Türk Kültürlü Halklarda Alkışlar-Kargışlar, Ankara, Berikan yayınları, 2011

172 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010, s.113

173 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010 s.120

174 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010,s.126

175 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin

176 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin

uygulanılır. Sadece kızlar için uygulanan bir pratik değil herkese yapılır. Yeşil gençliğin enerjinin yenilmenin simgesi olarak kabul edilir[177]. İslam'da kut'un kaynağı Allah'ın iradesindedir. O yücelerden yüce ve her yerde hazır ve nazırdır.

İnsanlara yapıldığı gibi **nazar** almaması istenilen hayvanlara da nazarlık yapılır onlar da nazardan kurtarılmak korunmak istenilir. **Kem gözden** ve büyüden korunmak için evlere ve ambarlara nal daha ziyade at nalı asılır. Nazardan korunmak için ayrıca küçük nazar boncukları takılır. Ayrıca, azara karşı şap yapılır. İnce **mavi** oya bocuğundan nazarlıklar yapılır.[178] Nazarın ölüme de yol açabileceğini anlatan bir gacal manisinde:

'Bir kaun aldım pazardan
Sarardım soldum nazardan
Arkadaşım sorar isen;
Dün akşam çıktı mezardan' [179]

denilmektedir. Nazar inancı ve ona karşı korunma tedbirleri Türk kültürlü halklarda çok çeşitli ve yaygındır. Daha ziyade **mavi gözlü** seyrek dişli sarışın kimselerin narının tesirli olduğuna inanılır. Bir halk deyişine göre 'nazar deveyi kazana yiğidi mezara sokar'. Nazardan korunma adına Ayetel Kürsi, Felak ve Nas Surelerini okunması önerilir. Nal'dan nazarlık günümüzde bayan takılarına da yansımıştır.[180] **Nazar** için **mavi** boncuk ve **mavi şap** takılır. Nazarlıklar muska ve çiçek şeklinde olurlar.

Büyü bozmak için dua edilir. Kapının eşiğine **sirke** dökülür. Böylece büyünün bozulacağına, Büyüğe karşı tedbir olmak üzere dış kapı sirkeyle sık sık silinir.[181] Gacallarda Komşuya **sirke** verilmez[182]. Büyü-**eşik** bağlantılı inançlar oldukça yaygındır. Büyü için hazırlanmış nesneler evin eşiğin altına gömülür. Büyü bozulması için okutulmuş kilitler açılarak akarsuya atılır, okutulmuş sabunlar keza akarsuya atılırlar ve sabun eridikçe büyünün tesirini kalkacağına inanılır. Kısmetini kapatılması istenilen genç kızların kapılarına **domuz yağı** ve kısmetinin açılması istenilen kızların kapısına da **kurt kanı** sürülmesinin yararına inanılır[183]. Sirkenin koruyuculuğa inanıldığı ve gün battıktan sonra komşuya verilemeyecek nesneler arasında mayalanma özelliği olan sirkenin de olduğu bilinirken[184] sirke büyü bağlantısı ile ilgili inanca ilk defa rastlanılmıştır.

Gacal halk inançları kültüründe rüyada **kara**/siyah görmek ölüme dalalettir. Gacallarda bir kimsenin ölümünün duyurulması, ölen kimsenin ismi söylenerek **sala**

---

177 Yaşar Kalafat, Türk Halk İnançlarında Renkler, XX Berikan, Ankara, 2012, s. 167–187
178 Kaynak kişi; Seyit Gülmez,
179 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010, s.122
180 Yaşar Kalafat "Hakkâri Yöresi Örnekleri İle Türk Kültürlü Halklarda Büyü "Uluslar arası III. Van Gölü Havzası Sempozyumu 06–8 Haziran 2007, Hakkâri, Editör Oktay Belli, Ankara, 2008, s.445–455
181 Kaynak kişi; Feride Gülmez
182 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
183 Yaşar Kalafat "Hakkâri Yöresi Örnekleri İle Türk Kültürlü Halklarda Büyü "Uluslar arası III. Van Gölü Havzası Sempozyumu 06–8 Haziran 2007, Hakkâri, Editör Oktay Belli, Ankara, 2008, s.445–455
184 Yaşar Kalafat, Türk Halk İnançlarında Beslenme, Ankara, 2012, Berikan s.38

verilmek suretiyle yapılır.[185] Kara, mavi ve ak ölüm bağlantılı bazı inançlara rağmen Türk kültürlü halkların genelinde yas rengidir. **Kara bayram, Kara gün, Kara yer, karalara bürünmek** ölüm mesajı içerirler. Ölümün sala ile duyurulması da çok yaygındır. Türkmen elinde ölüm duyuruları kara bez üzerine ak yazı ile yapılmış açıklamalarla duyurulur. Bulgaristan Türk kültür coğrafyasında ölüm duyurusu ölen şahsın resmini de içerek el ilanı şeklinde yapılmış açıklamaların belirli yerlere asılması veya yapıştırılmaları şeklinde olur.[186]

Gacallarda ölü evine **7** gün dışarıdan yemek gelir. İlk 6 gün ölü evinde dua okunur. **7.** Gün mevlit okunur. **7., 40. ve 52.** günlerde ve ölüm üzerinden 1 sene geçince **mevlit** okunur. 7. Günde **tespih** çekilir. Çekilen tespihler ölünün ruhuna bağışlanır. 52. Gün burnun düştüğüne inanılır ve o gün dua okunur[187]. Gacallardaki **burnun düşmesi** inancı genelde etin kemikten ayrılma zamanı şeklinde anlatılır[188].

Gacallarda muradını alamadan ölmüş genç kızın tabutuna, kız ölünce **gelinlik** eğer kız küçük ise **yazma** bağlanır[189]. Ölen şahsın **ayakkabısı** dışarı çıkarılır, **eşiğin** üzerine uçları dışarı gelecek şekilde konulur. Böylece o evde bu ayakkabıların sahibinin öldüğü duyurulmuş olur.[190] **Çocuklar 3** yaşına girmeden ölürse, anne ve babasını cennet kapısında beklediğine inanılır. Çocukların cennet ehli olduğundan anne babasını orada beklediğine inanılır[191]. Bu inanç Anadolu'da da yaşamaktadır[192]. Rüyasında ölmüş bir yakınını gören kimse **Kuran** okur. Onun hayır türünden birşey beklediği düşünülür. Bu münasebetle **mevlit** okunur. İkramda bulunulur. Ayrıca, Cuma akşamları **hamur** yapılır. Dağıtılır. **Cuma akşamları** ölülerin evleri dolaştığına inanılır. **Arefe** günlerinde, **kandil**lerde lokma ve lokma gibi koku çıkaran şeyler yapılır. Dağıtılır. Güzel koku çıkarılmak için Mevlit ve **kandil**lerde buhur ve kandil yakılır. Bu maksatla koku vermesi için ateşe **ot** ve **buhur** atılır. Ölünün ardından **ezan** okunur. Ölümlerde **7** gün komşular yemek getirirler. **7., 40. ve 52.** günde Kuran okunur. [193] Ölen şahsın eşyaları ihtiyaç sahibine dağıtılırdı. Artık bu gelenek bırakıldı. Eşyalar İslam inancı olan, itikat sahibine verilir. Ölü yakınları, ölülerini hatırladıkça zaman zaman ağlarlar. Ölen kimsenin saklanılan bazı eşyaları ortaya getirilerek ağlandığı olur. Bazı durumlarda genç ölülerin eşyaları camiye verilir[194] Anadolu genelinde, Ölen kimselerin bilhassa giysileri cami görevlilerine mevtanın cemaati olduğu camilerin imam ve müezzinlerine verilir. Bunların itikat sahibi kimseler tarafından kullanılmaları istenir. Ölen kimselerin bazı özel eşyalarının çok yakını olan kimseler tarafından saklanılıp onların zaman zaman çıkarılıp etrafında ağlanıp ağıt yakılması inancı **Tul**

---

185 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
186 Yaşar Kalafat, Türk Kültürlü Halklarda Ölüm, Ankara, 2011, Berikan
187 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
188 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
189 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
190 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
191 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
192 Yaşar Kalafat, Türk Kültürlü Halklarda Ölüm, Ankara, 2011, Berikan
193 Kaynak kişi; Feride Gülmez
194 Kaynak kişi; Feride Gülmez

olarak bilinir ve eski bir Türk inanç uygulamasıdır[195]. Gacallarda **ağıt** yakma, okuma uygulaması pek yoktur. Yaslarda Kur'an-ı Kerim okunur. Bir Gacal ağıtında:

'İndirdiler Miraç'a
Giydiler ferace,
Götürdüler kabire
Ne kapı var ne baca'

'Uçar idim kuş gibi..
Şimdi oldum taş gibi,
Götürdüler kabire;
Gözü bâlı koç gibi'[196]

denilmektedir. Gacallarda ölünün ardından **yüz yırtmak**, **saç yolmak** yoktur.[197] Yas esnasında yüz yırtma, **sine dövmek, başa toprak atma**, saç yolmak Türk kültürlü halkların yas tarihlerinde görülen uygulamalardandır. Ancak İslamiyet bu hareketleri taşkınlık, isyan ve hattını aşmak olarak kabul edip onaylamamaktadır. Bu tür uygulamalar diğer bir izah şekli de tul inancı ile ilişkilidir. Bu izahta Mutlak Olan'a isyan anlamında değil de, ölenin ruhuna hitaben, senin gidişine üzüldük, aramızdan ayrılışına çok üzülüyoruz. Mutsuzun, seni unutmayacağız, senden sonra hayat bize zehir, gözün arkada kalmasın ifade şekli vardır. Cenaze ve türbelerin etrafında dönülmez.[198] Etrafında dönülen mekâna bir kutsiyet atfedilmiş olunur. İslam'da **tavafın** yapılacağı yer, zaman ve yapılış şekli belirlenmiştir. Kâbe'nin dışında yapılacak tavaf, Kâbe'ye nispet anlamı taşıyacağından olmalı bidat olarak kabul edilmiştir. Türbelerin etrafında dönülmesi bu nedenle men edilmek istenilir.

Gacallar arasında muhtelif inançlar arasında şunlara da rastlanır: harman ve düven zamanı kâhyanın yüksek sesle duyurması ile başlayan imece usule dayanışma olur. Böylece işlerin randıman ve bereketinin artacağına inanılır.[199]. Evin ve yeni gelinin elinin bereketi için **ekmek** yoğrulur[200]. Bereket için **tuz** kullanılır. "**Tuz berekettir**" denir. **Tuz** her şeyin içerisine girer.[201] **Tuz** çiğnenmez, ayaklanmaz. Çünkü tuz bütün nimetlerin içerisine girer, inancı vardır[202]. Tuz etrafında oluşan inançlar Türk kültüründe bir kült ve Türk kültürlü halklar arasında bir kod oluşturmuştur.[203]Gacallarda 1960 lı yıllara kadar köy odası uygulaması vardı. Alınacak tedbirleri muhtar duyururdu. Herhangi şekilde ağırlama ve toplu yemek verileceği zaman, kâhya misafirlerin yiyeceğini temin eder. Köy halkı Sırayla yemek

---

195 Yaşar Kalafat, "Tul İnanç-Geleneği Arkaik Dönemden Günümüze Görüldüğü Haller ve Avanos Halk İnançlarındaki Yansımaları", Avanos Sempozyumu 23–25 Ekim 2014
196 Fehmi Gök, Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı, İstanbul Ofset, İstanbul, 2010, s. 72–73
197 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
198 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
199 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
200 Kaynak kişi; Nesibe Ulutin
201 Kaynak kişi; Feride Gülmez
202 Kaynak kişi; Feride Gülmez
203 Yaşar Kalafat, Türk Halk İnançlarında Beslenme, Ankara, 2012, Berikan s. 73–99

yaparlardı[204]. Yakın akrabaların ruhları arasında ilişki olduğuna dair inançlar vardır. Daha ziyade anneler bir şey yerlerken **lokma** ağzında kalırsa, gurbetteki çocuğun aç olduğu söylenir[205]. **Kurban** bayramı münasebetiyle bir kimse tarafından niyetlenilmiş kurbanın sahibi bayramdan evvel ölürse onun kurbanı kesilmez. Ölen kimseye kurban kesilmez.[206]

Çok bilinen Gacal yemekleri: Mısır unundan **"kaçamak"** adı verilen yemek yapılır. Üzerine **pekmez** dökülür. **Erişte, kuskus** ve **mantı** geleneksel yemekler arasında yer alır. **Peynir** de yine her evin kendi yaptığı yiyecekler arasındadır. Bu toplumda **yufka**ya, **pazı** denir. Gacallarda her evin bir kileri vardır. Susaklara **pekmez** ve **turşu suyu** koyulur[207].

Gacallarda yün yorganların bulunduğu yer, çeyiz sandığının üzeridir. Buraya **Yüklük** denir. Yatılan yer yatağına**"döşek"** denir. Kilimler evlerde dokunur[208]. Yatak ve yorganların açıkta denk edilecek hazır tutulması şeklinde yerleşim biçimi, yerleşik döneme geçilmiş olunsa da Göçebe bozkır kültürünün izlerini taşır.

Kartalın tırnağına bakarak yiyeceği leşi bulduğuna inanılır. Bundan dolayı Gacallar, bir yerde sofraya rastladığında, yemek yemekte olan kimselerin yanına yemek esnasında gidildiğinde o şahsa sofra sahipleri **"kartal tırnağına mı baktın"** derler[209].

IV.SONUÇ:

Gacal Türklerinin kültürü ile ilgili bu çalışmada, çoğunlukla bilinenlerin teyidi ve mevcut bulguların zenginleştirilmesi sağlanmıştır. Güllü takkelerin/terliklerin geleceği tahmin için Hıdrellezde baş altına konularak yatılması, Demirbozan otu ve Sitkin otunun hayvan tababetinde kullanılması, Koyunyünü didiklendirilerek gelinin sakin karakterli olmasının sağlanılması, oklava ile üzerine vurulan genç kızın kısmetinin kesilebileceği, yeni doğan bebeğe kına yakılması, sünnet parçasının bir ay askıda tutulması, ölen kadın kişinin geçmişte kesilerek saklanılan saçının o öldüğünde mezarına konulması, büyü bozmada sirkenin kullanılması, gölge ile oynanılmasının sakıncalı bulunması gibi hususlar büyük ölçüde yeni bulgulardır.

Balkanlardan Anadolu'ya yaşanan göç Türk kültürünün Balkanlarda saklı kalan kültür genlerini, bu coğrafyada serpilip gelişen tohumlarını ve Türk kültürünün bu coğrafyada geliştirdiği kültür sentezlerini taşıma imkânını da vermiştir. Anadolu'ya taşınabilmiş Türk kültürünün bazı özelliklerinin Anadolu Türk'ü tanışması sağlanılmıştır[210]. Bu gelişmeler ve bu alana dair yapılan araştırmalar, arayışlar tek tipleştirme, yok sayma veya inkâr etme değildir Bu anlayışla yapılan çalışmalar, bu yaklaşım şekli, yeni şartlarda yeniden "kendin olmak", "kendini bulmak" tır. Bin yıllık yok sayılışın imkân nispetinde kalabilen ile toparlanılmaya çalışılmasıdır.

---

204 Kaynak kişi; Nesibe UlutİN
205 Kaynak kişi; Seyit Gülmez
206 Kaynak kişi; Feride Gülmez
207 Kaynak kişi; Seyit Gülmez
208 Kaynak kişi, Nesibe Ulutin
209 Kaynak kişi; Seyit Gülmez
210 M.Zeki İbrahimgil-A. İbrahimgil, "Balkanlardaki Göçlerin Türk Kültür Mirasına Etkisi", Ali Fuat Örenç-İsmail Mangaltepe, Balkanlar ve Göç, Bursa, 2013, s. 519–533

Balkanlarda kadim dönemler Türk izleri halk kültüründen hareketle takip edilmek isteniyor ise bölgenin döneme ait arka planı bilinmelidir. Balkanlar Türk tarihinin kadim dönem izleri takip edilebilecek ise halkbilimi çalışmalarına hız verilebilmelidir. Balkan Türk kültür coğrafyası değişen dillere ve dinlere rağmen, halk arasında varlığını sürdüren mitolojik kök hücreler itibariyle büyük ölçüde bir bütündür. Bu itibarla Balkan halklarından bilhassa az sayılı halkların halk kültürlerindeki mitolojik veriler günümüzden geçmişe yapılacak yürüyüşte önemlidirler.

Kaynaklar;

Sözlü kaynaklar

Hakan Ulutin
Prof. Ali Osman Özcan
Prof. Dursun Yıldırım
Prof. Dr. Ahmet Günşen
Hakan Ulutin, doktora öğrencisi
Sevgi Alpaslan, emekli ev hanımı
Seyit Gülmez, İlkokul mezunu, 82 Yaşında, , İstanbul'da yaşamakta olan Elmacık Köyü-Kırklareli Gacal Türklerinden, emekli
Nesibe Ulutin, İlkokul mezunu,70 Yaşında, İstanbul'da yaşamakta olan Elmacık Köyü-Kırklareli Gacal Türklerinden ev hanımı
Feride Gülmez/İlkokul mezunu/78 Yaşında, Gacal Türklerinden ev hanımı

Yazılı kaynaklar

A.Cıkotç-Suljeviç, **Karşılaştırmalı Türk ve Boşnak Halk Adet ve İnançları,** Prizren, 2005, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi yayınları S. 63
Ahmet Tacemen, **Bulgaristan Türkleri inanışları veya Türk Kimliği,** Ankara, 1995
Abdurrahim Dede, **Batı Trakya Türk Folkloru,** Ankara, 1978, Kültür Bakanlığı
A.Cıkotç-Suljeviç, **Karşılaştırmalı Türk ve Boşnak Halk Adet ve İnançları,** Prizren, 2005, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi yayınları
Fehmi Gök, **Gacal Türklerinin Dili ve Edebiyatı,** İstanbul Ofset, İstanbul, 2010 s.V
Feyyaz Sağlam, **Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler C. IV,** İzmir, 1996,Avustralya Batı Trakya Türkleri İslam Derneği yayını
Erman Artun, **Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları,** Tekirdağ;1998; **Cemal Ritüeli ve Balkanlardaki Varyantları,** Ankara, 1993,Kültür Bakanlığı yayını
Enver Mahmut-Nedret Mahmut, **Dobruca Türk Halk Edebiyatı Metinleri,** Ankara, 1997, Kültür Bakanlığı
Mehmet Naci Önal, **Romanya Dobruca Türkleri ve Mukayeseleriyle Doğum Evlenme ve Ölüm Adetleri,** Ankara, 1998, Kültür Bakanlığı
Hakan Ulutin, "Gacal Halk İnancı Derlemeleri, İstanbul, 2014" www.yasarkalafat.info
İ.Ü.Nasrattınoğlu, M.Turan, **Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararsı Bulgaristan Türk halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri,** Ankara, 2001, Folklor Araştırma Kurumu Yayınları,
İ M.Zeki İbrahimgil-A. İbrahimgil, "Balkanlardaki Göçlerin Türk Kültür Mirasına Etkisi", Ali Fuat Örenç-İsmail Mangaltepe, **Balkanlar ve Göç,** Bursa, 2013, "IV-VII Yüzyıllarda Türklerin Doğu Avrupa'ya ve Bu Coğrafyanın Türkleşmesi", s. 7–39
Mehmet Naci Önal, **Romanya Dobruca Türkleri ve Mukayeseleriyle Doğum Evlenme ve Ölüm Adetleri,** Ankara, 1998, Kültür Bakanlığı
Müstecir Ülküsal, **Dobruca ve Türkler,** Ankara, 1987 Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

Nimetullah Hafız, **Kosava Türk Halk Edebiyatı Metinleri,** Piriştine, 1985 Kosova Üniversitesi Priştine Feşlsefe Fakültesi yayımı

Orta Oyunu Metinleri, **Orta Oyunu Oyun Metinleri,** Ankara, 1987, Kültür ve Turizm Bakanlığı

Selçuk Kırbaş (Ed.) **Balkan Türkoloji Tarihçesi ve Balkan Türkologları,** Ankara, 2012 Kültür ve Turizm Bakanlığı,

Türker Acaroğlu, **Bulgaristan Alevileri ve Demir Baba Türbesi,** İstanbul, 1998, Kaynak yayınları

Yaşar Kalafat-Necdet Yaşar Bayatlı, **Türk Kültürlü Halklarda Alkışlar-Kargışlar,** Ankara, Berikan yayınları, 2011

Yaşar Kalafat, **Aşiretlerde Mitolojik Bulgular,** XVI, Berikan, Ankara, 2012, s. 67–77

Yaşar Kalafat, **Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları I Hazara, Karakalpak, Karapapağ, Dağıstan, Nagay, Kabartay Karaçay, Karay, Ahıska, Bulgar, Gagauz, Başkurt, Çuvaş, Altay, Kazak, Tatar Türkleri,** Kültür Bakanlığı, Ankara, 2002, Berikan yayınları, Ankara, 2007, s. 271–313

Yaşar Kalafat, **Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları III-IV, Tatarlar Hakaslar, Karakırgızlar, Boşnaklar, Acarlar, Edigeler, Albanlar, Gregoryanlar, Romanya, Şumnu-Burgaz, Gürcistan-Karaçöp, Kıbrıs, Rodos, Tacikistan, Suriye Türkleri,** Berikan yayınları, Ankara, 2006, s.161- 178

Yaşar Kalafat "Balkan Türklerinden Örneklerle Halk İnançlarımızda Saç" **I.Uluslar arası Balkan Türkleri Sempozyumu** 28–29 Eylül 2001 Prizren, Balkan Türkoloji Sempozyumu Bildirileri yayına hazırlayanlar, Prof. Dr. N. Hafız, Prof. Dr. T. Hafız BAL_TAM Prizren 2006 sf. 308–314

Yaşar Kalafat, **Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları IX-X, Makedonlar, Arnavutlar, Torbeşler, Çingeneler, Türkmen-i Sahra, Lazlar, Yörükler, Varsaklar, Çiğiller, Musallalılar, Koçu Babalılar, Çeritler,** Berikan yayınları, Ankara, 2007, s. 41–49

Yaşar Kalafat, "Bingöl ve Yöresi Örnekleri İle Halk İnançlarında 'Cini Başına Çıkmak' Deyimine Dair", **II. Bingöl Sempozyumu 25–27 Temmuz 2008, Bingöl**

Yaşar Kalafat, "Bitlis-Bingöl Yöresi Gönül Erleri ve Üryanlık" I. Bingöl Sempozyumu, Bingöl Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi yayınları, Bingöl, 2007, s. 165–17

Yaşar Kalafat, "Diyarbakır ve Çevresi Örnekleri İle Halk İnançlarında Tavaf/Dönme" **Osmanlı'dan Cumhuriyete Diyarbakır,** editörler Bahaeddin Yıldız-Kerstin Tomenendal, T.C. Diyarbakır Valiliği, Ankara 2008, s. 453–463

Yaşar Kalafat, **Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri,** Ankara 2010, 6. Bsk. Ankara Berikan yayınlar, s. 119

Yaşar Kalafat "Hatay ve Çevresi Örnekleri İle Türk Kültürlü Halklarda 'Fal' İnancı", **VII. Hatay Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri,** Antakya 20112, s. 265–275 (Hatay Tarih, Dil ve Kültür Bilgi Şöleni 11–12 Nisan 2008, Hatay Folklor Araştırma Derneği,)

Yaşar Kalafat-Ahmet Turan, **Türk Halk İnançlarında Hayvan Üslubunda Mitolojik Devridayım II,** Ankara, 2014 Berikan yayınları, s. 105–131

Yaşar Kalafat,"Karşılaştırmalı Gora/Goralı Halk İnançları", **İkibinyürmiüç,** 15 Temmuz 2011, S. 123, s. 46–49

Yaşar Kalafat, **Kodlar-Kültler 1, Türk Kültürlü Halklarda Karşılaştırmalı Halk İnançları 1,** Berikan yayınları, Ankara, 2009, 95–123

Yaşar Kalafat, "Kocaeli Halk İnançlarında Yaşamakta Olan Mitolojik Bir Kavram Sahiplik", **Axtarışlar,** Nahçıvan, 2014,C. 4 No 3, s. 6–17

Yaşar Kalafat, **Makedonya Türkleri (Türkmenler, Torbeşler/ Türkbaşlar, Çenkeriler ve Yörükler) Arasında Yaşayan Türk İnançları,** İstanbul 1994

Yaşar Kalafat-Kaan Günadoğdu, "Tokat Yöresi Halk İnançlarında Basmak-Basılmak ve Kuş Yenkmesi/Yenmesi" **Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu, 25–26 Eylül 2014 Tokat**

Yaşar Kalafat, "Türk Kültür Coğrafyası-Türk Kültürlü Akraba Halklar Tanımı Kapsamında karşılaştırmalı Torbeş ve Pomak Halk İnançları", **Balkan Savaşlarının 100. Yılı**

Asimilasyon –Sürgün-Soykırım, III. Uluslar arası Balkanlar ve Göç Kongresi, 05–07 Kasım 2014 İstanbul

Yaşar Kalafat, **Türk Halk İnanmalarından Hayvan Üslubu'nda Mitolojik Devri Dayım I,** Ankara, 2013, Berikan Yayınları. S. 175–187

Yaşar Kalafat, **Türkoloji ve Halkbilimi Yazıları,** Ankara, 2014, Berikan, s. 187–199

Yaşar Kalafat, **Türk Halk İnançlarında Beslenme,** XVIII Berikan, Ankara, 2012, s. 101–123

Yaşar Kalafat, **Türk Kültürlü Halklarda Hz. Hızır'dan Sultan Nevruz'a,** Berikan yayınları, Ankara, 2011

Yaşar Kalafat, **Türk Kültürlü Halklarda Tematik Halk İnançları,** Berikan yayınları, Ankara, 2011 s. 85–115

Yaşar Kalafat, **Türk Kültürlü Halklarda Ulucanlar,** Ankara, 2011 Berikan Yayınları

Yaşar Kalafat, "Türk Halk İnançlarında Yahyalı ve Çevresi Örnekleri İle Süt", **I. Ulusal Yahyalı Sempozyumu Bildirileri C.III,** Kayseri, 2014, 623–640

Yaşar Kalafat, **Trakya'da Türk İslam Uluları (Diyanet İşleri Arşiv Kayıtlarına Göre),Türk Kültürlü Halklara Ulucanlar,** Ankara, 2011, Berikan, s. 299–313;

Yaşar Kalafat, "Trakya'da Türk **İslam** **Uluları**/Diyanet İşleri Arşiv Kayıtlarına Göre" **I. Edirne Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, (23–25 Ekim 2003),** Edirne 2005, S.725–732

Yaşar Kalafat, **Türk Halk İnançlarında Renkler,** XX Berikan, Ankara, 2012, s. 167–187

Yaşar Kalafat "Hakkâri Yöresi Örnekleri İle Türk Kültürlü Halklarda Büyü "**Uluslar arası III. Van Gölü Havzası Sempozyumu 06–8 Haziran 2007, Hakkâri,** Editör Oktay Belli, Ankara, 2008, s.445–455

Yaşar Kalafat, **Türk Kültürlü Halklarda Ölüm, Ankara,** 2011, Berikan

Yaşar Kalafat, "Tul İnanç-Geleneği Arkaik Dönemden Günümüze Görüldüğü Haller ve Avanos Halk İnançlarındaki Yansımaları", **Avanos Sempozyumu 23–25 Ekim 201**

Yaşar Kalafat, "Türk Halk İnançlarında Yahyalı ve Çevresi Örnekleri İle Süt", **I. Ulusal Yahyalı Sempozyumu Bildirileri C.III,** Kayseri, 2014, 623–640

Yaşar Kalafat, **Kodlar-Kültler 1, Türk Kültürlü Halklarda Karşılaştırmalı Halk İnançları 1,** Berikan Yayınları, Ankara, 2009, s. 13–43

Yaşar Kalafat, "Kocaeli Halk İnançlarında Yaşamakta Olan Mitolojik Bir Kavram Sahiplik", **Axtarışlar,** Nahçıvan, 2014,C. 4 No 3, s. 6–17

Yaşar Kalafat, "Bingöl ve Yöresi Örnekleri İle Halk İnançlarında 'Cini Başına Çıkmak' Deyimine Dair", **II. Bingöl Sempozyumu 25–27 Temmuz 2008, Bingöl**

Yaşar Kalafat, "Diyarbakır ve Çevresi Örnekleri İle Halk İnançlarında Tavaf/Dönme" **Osmanlı'dan Cumhuriyete Diyarbakır,** editörler Bahaeddin Yıldız-Kerstin Tomenendal, T.C. Diyarbakır Valiliği, Ankara 2008, s. 453–463

Yaşar Kalafat, **Aşiretlerde Mitolojik Bulgular,** xvı, Berikan, Ankara, 2012, s. 67–77

Yaşar Kalafat, **Türk Halk İnançlarında Renkler,** XX Berikan, Ankara, 2012, s. 167–187

Yaşar Kalafat "Hakkâri Yöresi Örnekleri İle Türk Kültürlü Halklarda Büyü "**Uluslar arası III. Van Gölü Havzası Sempozyumu 06–8 Haziran 2007, Hakkâri,** Editör Oktay Belli, Ankara, 2008, s.445–455

Yaşar Kalafat, **Türk Halk İnançlarında Beslenme,** Ankara, 2012, Berikan s.38

Yaşar Kalafat, **Türk Kültürlü Halklarda Ölüm, Ankara,** 2011, Berikan

Yaşar Kalafat, "Tul İnanç-Geleneği Arkaik Dönemden Günümüze Görüldüğü Haller ve Avanos Halk İnançlarındaki Yansımaları", **Avanos Sempozyumu 23–25 Ekim 201**

V.A.Moşkov, **Balkan Yarımadasında Türk Kavimleri,** Çev. Elena İnanova, Manas Yayınları, Elazığ, 2006